

ALTERRA

WAGENINGEN UR

Vijf jaar daarmoetikzijn

Het ideale landschap volgens de Nederlanders op basis van analyse van de website www.daarmoetikzijn.nl

Alterra-rapport 2197
ISSN 1566-7197

C.M. Goossen, M. Sijtsma, H. Meeuwsen en J. Franke

Vijf jaar daarmoetikzijn

In opdracht van ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie
Projectcode BO-11-011-013

Vijf jaar daarmoetikzijn

Het ideale landschap volgens de Nederlanders op basis van analyse van de website www.daarmoetikzijn.nl

C.M. Goossen, M. Sijtsma, H. Meeuwsen en J. Franke

Alterra-Rapport 2197

Alterra, onderdeel van Wageningen UR
Wageningen, 2011

Referaat

Goossen, C.M, M. Sijsma, H. Meeuwssen en J. Franke, 2011. *Vijf jaar daarmoetikzijn; Het ideale landschap volgens de Nederlanders op basis van analyse van de website www.daarmoetikzijn.nl*. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 2197. 74 blz.; 16 fig.; 57 tab.; 10 ref.

Ruim 30.000 mensen hebben de afgelopen vijf jaar hun preferenties voor landschap kenbaar gemaakt via het maken van een kaartje op de website www.daarmoetikzijn.nl. De meeste Nederlanders willen bos, maar de gewenste gemiddelde hoeveelheid is wel afgenomen de laatste jaren. Jongeren wensen minder bos dan ouderen. Toch is bos ook bij jongeren veruit favoriet. Naarmate men ouder is, is de voorkeur voor de hoeveelheid halfopen en kleinschalig agrarisch gebied groter. Hoogteverschillen zijn vooral bij jongeren meer favoriet dan bij ouderen. De gemiddelde website-bezoeker is op zoek naar een ander landschap dan het landschap rond de eigen woonplaats. De gemiddelde aantrekkelijkheid van het landschap rond de eigen woonplaats over de afgelopen jaren is gestegen, maar is het laatste jaar weer gedaald. Nederlanders geven gemiddeld hieraan een hoger cijfer dan Belgen.

Trefwoorden: landschap, kwaliteit, ICT, website, recreatie, preferenties, GIS, toerisme.

ISSN 1566-7197

Dit rapport is gratis te downloaden van www.alterra.wur.nl (ga naar 'Alterra-rapporten'). Alterra Wageningen UR verstrekt geen gedrukte exemplaren van rapporten. Gedrukte exemplaren zijn verkrijgbaar via een externe leverancier. Kijk hiervoor op www.rapportbestellen.nl.

© 2011 Alterra (instituut binnen de rechtspersoon Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek)
Postbus 47; 6700 AA Wageningen; info.alterra@wur.nl

- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking van deze uitgave is toegestaan mits met duidelijke bronvermelding.
- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking is niet toegestaan voor commerciële doeleinden en/of geldelijk gewin.
- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking is niet toegestaan voor die gedeelten van deze uitgave waarvan duidelijk is dat de auteursrechten liggen bij derden en/of zijn voorbehouden.

Alterra aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Alterra-Rapport 2197
Wageningen, juni 2011

Inhoud

Samenvatting	7
1 Inleiding	11
1.1 Aanleiding	11
1.2 Doel van het onderzoek	11
1.3 Probleemstelling en onderzoeksvragen	12
1.4 Opzet van de website	12
1.5 Verbeteringen aan de website	13
2 Resultaten van vijf jaar	15
2.1 Inleiding	15
2.2 Persoonlijke kenmerken	16
2.3 Geslacht	17
2.4 Leeftijd	17
2.5 Postcode	18
2.6 Representativiteit	20
2.7 Aantrekkelijkheid landschap eigen woonomgeving	20
3 Voorkeur landschaps- en aanvullende kenmerken	23
3.1 Inleiding	23
3.2 Voorkeur landschapskenmerken	23
3.3 Voorkeur aanvullende kenmerken	24
3.4 Voorkeuren door de jaren heen	26
3.5 Voorkeuren nader bekeken	30
3.6 Relaties met persoonlijke kenmerken	35
4 Aantrekkelijkheid	37
4.1 Inleiding	37
4.2 Relatie tussen aantrekkelijkheid en persoonlijke kenmerken	37
4.3 Relatie tussen aantrekkelijkheid en werkelijke situatie	37
4.4 Invloed van kenmerken op aantrekkelijkheidsscore	42
5 Overheid en bedrijfsleven	45
5.1 Inleiding	45
5.2 Beleidsconsequenties	45
5.3 Bedrijfsleven	47
6 Meest en minst ideale gebieden van Nederland	51
6.1 Inleiding	51
6.2 Alle kaarten over elkaar	51
6.3 Top Drie-gebieden	52

7	Analyse landschapsvoorkeuren doelgroepen	55
7.1	Inleiding	55
7.2	Nationaal Landschap Eemland-Arkenheem	55
7.3	Buitenlanders	58
7.4	Belgische bezoekers	63
8	Conclusies en aanbevelingen	67
8.1	Conclusies	67
8.2	Aanbevelingen	69
	Literatuur	71
Bijlage 1	Correlaties tussen landschapskenmerken	73

Samenvatting

Vijf jaar bestaat de website www.daarmoetikzijn.nl inmiddels. Op deze website kunnen bezoekers hun ideale landschap samenstellen en krijgen ze een kaartje van Nederland met daarop de gebieden die overeenkomen met hun voorkeuren. Wat hebben de bezoekers van de website de afgelopen vijf jaar ingevuld?

In deze periode hebben ruim 250.000 unieke bezoekers de website bezocht en bijna 35.000 bezoekers hebben één of meer kaartjes gemaakt. Voor de analyse is alleen de eerste 'invulling' van de preferenties gebruikt, omdat dit waarschijnlijk het meest overeenkomt met de primaire wensen.

Meer dan 60% van de websitebezoekers is man. De gemiddelde leeftijd van de websitebezoeker is 45 jaar. In vergelijking met de Nederlandse bevolking zijn kinderen en ouderen ondervertegenwoordigd. Dit laatste kan verband houden met een toegang tot internet. De grote meerderheid aan mannen leidt statistisch niet tot een wezenlijk verschil in voorkeuren. Het is dus niet erg dat er meer mannen de website hebben bezocht. Nederland is goed gedekt met betrekking tot de spreiding van de woonplaats van de websitebezoeker. In 83% van alle viercijferige postcodegebieden heeft minimaal één inwoner de website bezocht. In 51% van alle viercijferige postcodegebieden zijn minimaal vijf respondenten aanwezig. Alleen de provincie Friesland is relatief ondervertegenwoordigd met het aantal respondenten.

De bezoekers hebben aangegeven hoe aantrekkelijk ze het landschap direct rond hun woonplaats vinden. Gemiddeld is dat over vijf jaar een 6,9. Circa één op de vijf bezoekers (20%) geeft een onvoldoende (lager dan 6) aan de eigen woonomgeving. Deze gebieden liggen vooral in het westen van Nederland.

Op basis van de ingevulde wensen van de websitebezoeker kan een beeld gekregen worden hoe de gemiddelde Nederlander zijn of haar ideale landschap ziet en uit welke indicatoren dit landschap moet bestaan. De gemiddelde Nederlander wil het liefst 30% bos hebben in zijn/haar ideale landschap. Mensen die in een open agrarisch gebied wonen, willen bijna net zoveel bos als de gemiddelde Nederlander. Mensen die in een bosrijke omgeving wonen, willen gemiddeld meer bos dan de gemiddelde Nederlander. In de afgelopen vijf jaar neemt de voorkeur voor de gemiddelde hoeveelheid bos wel af. Maar er moeten ook zee en meren aanwezig zijn (circa 20%). Ook deze voorkeur nam af, hoewel het weer gestegen is in het afgelopen jaar. Het ideale landschap moet verder 18% heide-, zand of duingebied hebben. Deze hoeveelheid ligt in 2010 lager dan in 2006. De gewenste hoeveelheid kleinschalig agrarisch gebied is even groot als de hoeveelheid halfopen agrarisch gebied (17%) en is de afgelopen jaren gestegen, met een afname in het laatste jaar. Natuurlijk grasland, moeras en riet scoort 14% en lijkt zich (na een afname) te stabiliseren. De gemiddelde hoeveelheid voor sloten, beken, rivieren en plassen is 14% en neemt de afgelopen jaren toe. Industriegebieden (4%) en open agrarisch gebied (12%) scoren laag in vergelijking tot andere indicatoren, evenals bebouwing (12%). De voorkeur voor de hoeveelheid antropogene indicatoren blijven in de jaren onveranderd, maar de voorkeur voor de gemiddelde hoeveelheid open agrarisch gebied neemt af, met een stabilisatie in het afgelopen jaar.

Naast het landschap kunnen nog andere aanvullende kenmerken worden gekozen om een ideaal landschap te creëren. Storende elementen kunnen afbreuk doen aan een landschap en aanvullende kenmerken kunnen het aantrekkelijker maken. De websitebezoeker wil graag redelijk wat hoogteverschillen en bezienswaardigheden hebben in het favoriete landschap. De voorkeur voor bezienswaardigheden en hoogteverschillen (na een afname) zijn gestegen in de afgelopen jaren. Gemiddeld genomen hoeft het voor de websitebezoeker niet helemaal stil te zijn in het ideale gebied, maar er moet zeker niet teveel geluid van auto's, treinen en vliegtuigen voorkomen. Dit geldt ook voor horizonvervuiling. Voor de gemiddelde website-bezoeker mag het best

een beetje druk zijn met fietsers in zijn/haar ideale gebied. Bij de storende kenmerken is een patroon te ontdekken dat de respondenten zich er steeds minder aan storen in de afgelopen jaren, maar dat de verstoring het laatste jaar weer toeneemt. Het geluid van auto's, treinen en vliegtuigen blijft in alle jaren het meest storende kenmerk.

Vrouwen willen minder hoogteverschillen dan mannen. Jongeren wensen een kleiner hoeveelheid bos dan ouderen. Naarmate men ouder is, is de voorkeur voor de hoeveelheid halfopen en kleinschalig agrarisch gebied groter. Hoogteverschillen zijn vooral bij jongeren meer favoriet dan bij ouderen. Ouderen storen zich relatief minder aan horizonvervuiling en geluid van auto's, treinen en vliegtuigen. Naarmate men ouder is, vindt men het landschap rond de eigen woonplaats aantrekkelijker.

In het algemeen heeft de mate van stedelijkheid waar de website bezoeker woont geen grote invloed op de voorkeuren voor bepaalde landschapskenmerken.

Als men weinig van een landschapskenmerk in de eigen woonomgeving heeft, dan wenst men meer van dat kenmerk. Heeft men veel van een kenmerk in het landschap rond de eigen woonplaats, dan wil men juist minder. Het rapportcijfer voor de aantrekkelijkheid van het landschap stijgt, naarmate er meer is van bos, natuurlijk grasland, moeras en riet, heide-, zand- en duingebied en hoogteverschillen. Naarmate er meer open agrarisch gebied aanwezig is of sloten, beken, rivieren en plassen, geeft men een lager rapportcijfer aan de aantrekkelijkheid. Indien er meer industriegebieden zijn, meer bebouwing, meer geluid, meer horizonvervuiling en meer drukte van fietsende recreanten is dan neemt de aantrekkelijkheidsscore af.

De aantrekkelijkheidsscore van het landschap wordt voor 52% verklaard door twaalf landschapskenmerken. Natuurlijk grasland, moeras en riet levert de grootste bijdrage aan de score, gevolgd door heide-, zand- en duingebieden. Bijzonder is ook dat het kenmerk bos niet de grootste positieve bijdrage heeft. Kleinschalig agrarisch gebied heeft een grotere bijdrage aan de score dan halfopen agrarisch gebied. Ook hoogteverschillen en bezienswaardigheden leveren een positieve bijdrage. Bewoningskernen, bedrijven en industrie, geluid en horizonvervuiling, sloten, beken, rivieren en plassen leveren een negatieve bijdrage.

De overheid kan kijken naar de voorkeuren van respondenten die een onvoldoende geven aan de aantrekkelijkheid van het landschap rond hun woonplaats en/of maatregelen nemen om de aantrekkelijkheid van het landschap te vergroten. Bijvoorbeeld door sloten te vervangen door moeras en riet. Ook kan gedacht worden aan het dempen van sloten om er houtwallen van te maken.

Behalve de overheid kan ook het bedrijfsleven de gegevens van de website gebruiken. Bijvoorbeeld om te onderzoeken hoeveel websitebezoekers het landschap waar het bedrijf ligt, aantrekkelijk vinden.

Op basis van de gewenste gemiddelde hoeveelheid van de landschapskenmerken, blijkt dat de omgeving van Nijverdal in de gemeente Hellendoorn en 't Loo Oldebroek in de gemeente Oldebroek gemiddeld allebei het hoogste scoren in meest ideale landschap. Het westelijk Havengebied in Amsterdam scoort het laagst.

Uit een vergelijking van de Nederlandse en Engelstalige versie van www.daarmoetikzijn.nl blijkt dat bossen zowel bij buitenlanders als Nederlanders het meest populaire landschapstype zijn, industrie- en bedrijventerreinen de minst populaire en geluidbelasting wordt door beide groepen als meest verstorend genoemd. Niet alleen is het aantal buitenlanders dat een bepaalde hoeveelheid 'waterachtige gebieden' prefereert hoger dan het aantal Nederlanders, maar ook de gemiddelde hoeveelheid aan 'waterachtige gebieden'. Het aantal Nederlanders dat een zekere hoeveelheid van 'droge' gebieden prefereert, is hoger dan het aantal buitenlanders. Dit komt ook terug bij de gemiddelde hoeveelheid. Er zijn meer buitenlanders die cultuurhistorische kenmerken in het Nederlandse landschap willen hebben dan Nederlanders die horizonvervuiling meer als verstorend zien.

De Belgen vinden hun eigen landschap gemiddeld minder aantrekkelijk (6,4) dan de gemiddelde Nederlander die daarvoor een 6,9 geeft. De Belgen hebben een grotere gemiddelde voorkeur voor zee en grote meren en voor heide-, zand- en duingebied dan Nederlanders. De gewenste hoeveelheid bos ligt bij Nederlanders hoger dan bij de Belgen.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Vijf jaar is de website www.daarmoetikzijn.nl in de lucht en wordt nog steeds veel bezocht. Inmiddels is de grens van 250.000 bezoekers gepasseerd. Nederlanders (maar ook Vlamingen) bezoeken de website om hun ideale plekje te vinden. Nederland kent vele mooie plekjes, maar niet iedereen weet waar ze liggen. En soms komen de door anderen aangewezen mooie plekjes niet overeen met wat een individu wil. Mooie plekjes zijn ook op te zoeken via (digitale) topografische kaarten. Een topografische kaart bevat veel informatie over het landschap, maar niet alle informatie. De hoeveelheid geluid staat nooit op topografische kaarten, evenals horizonvervuiling of drukte. Agrarisch gebied is vaak maar één kleur en er wordt geen onderscheid gemaakt in klein- en grootschalig. De weergave van reliëf is alleen voor geoefende kaartlezers te begrijpen. Hoe meer informatie een kaartlezer wil, hoe duurder de kaart is die hij moet kopen. Maar dan krijgt de kaartlezer vaak alleen een klein deel van Nederland en niet het geheel. Een toerist moet dus eerst weten dat een bepaalde regio voor hem mooi zou kunnen zijn en kan dan van die regio een topografische kaart kopen. De website www.daarmoetikzijn.nl keert het om door eerst te vragen wat een toerist aantrekkelijk vindt.

Vernieuwend aan de website is dat digitale geografische data (in het vervolg geodata genoemd) niet alleen maar worden aangeboden, maar dat geodata gecombineerd en gepersonaliseerd wordt. De website selecteert geodata op basis van persoonlijke voorkeuren en wensen. De website werkt als een supermarkt. De gebruiker haalt uit de schappen wat hij aantrekkelijk vindt en legt dit in zijn winkelwagen. Hiermee maakt hij zelf een product naar eigen smaak. Het product is een gepersonaliseerde kaart van Nederland. En bij de kassa hoeft hij niets te betalen; de website is voor de bezoeker gratis. De achterliggende gedachte is dat de gebruiker mogelijk de plekjes daadwerkelijk gaat bezoeken. Dit kan positief werken voor de plaatselijke economie. Hiermee kan de website een bijdrage leveren aan het stimuleren van het (plattelands)toerisme.

Een tweede vernieuwend element in dit project is dat de wensen worden opgeslagen, waarmee een database wordt gevuld die voor verschillende partijen interessant is. Dit is een nieuwe manier van gegevensverzameling en probeert een alternatief te zijn voor de meer traditionele manier van het ondervragen van respondenten via enquêtes. Deze traditionele manier staat steeds meer onder druk door o.a. enquêtemoeheid. Een interactieve website kan een deel van de nadelen die gepaard gaan met enquêtes wegnemen. Bij voldoende respons ontstaat er een grote groep respondenten waaruit representatieve steekproeven kunnen worden genomen voor het doen van analyses. Enquêtes hoeven niet steeds te worden uitgezet, want het is mogelijk een continue stroom van respons te genereren. De opgebouwde database is inmiddels gebruikt voor verschillende onderzoeksprojecten zoals Midden-Delfland (2009), Nationaal Landschappen Het Groene Woud (2010), Noord-Limburg en de Natuurbalans 2009.

1.2 Doel van het onderzoek

De website www.daarmoetikzijn.nl is na een technische testfase begin 2006 in de lucht gegaan. Het belangrijkste doel is dat er met de website mogelijk een grotere respons te genereren valt op onderzoeksvragen dan via de meer traditionele onderzoeksmethoden. Dit komt omdat er niet alleen iets gevraagd wordt aan de bezoeker, maar de bezoeker krijgt ook direct iets terug. Het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) hoopt hiermee inzicht te krijgen in de voorkeuren van mensen voor bepaalde landschappen. Ze ziet de website ook als een instrument om bij te dragen aan het stimuleren van het plattelandstoerisme.

Alle respons op de website wordt opgeslagen in een database. De gegevens in de database kunnen voor verschillende doelen worden gebruikt. De belangrijkste zijn:

- analyseren van de wensen van de gebruiker,
- analyseren tevredenheid gebruikers met landschap in hun eigen omgeving,
- samenstellen kaartbeelden van gewenste landschappen in Nederland,
- opstellen gebruikersprofielen,
- monitoring beleving landschap.

Het ministerie van EL&I heeft dan ook gevraagd om de gegevens uit het databestand te analyseren.

1.3 Probleemstelling en onderzoeksvragen

De centrale probleemstelling luidt:

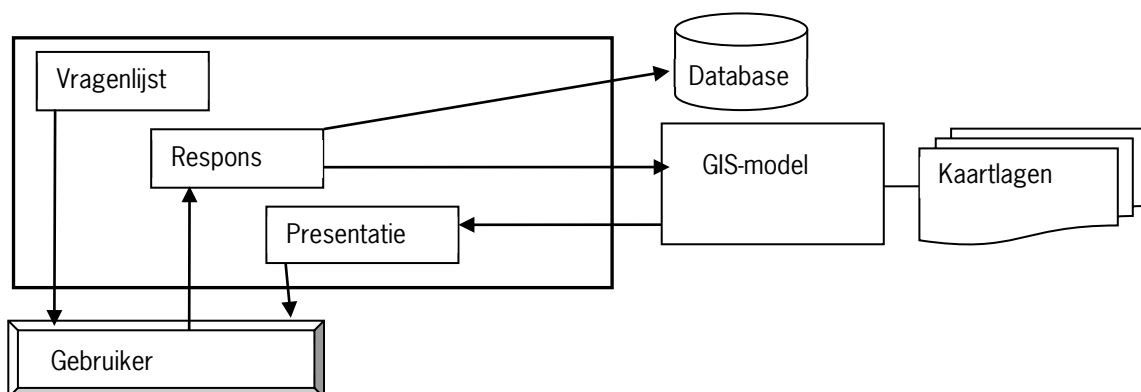
Wat hebben de bezoekers van de website www.daarmoetikzijn.nl de afgelopen vijf jaar ingevuld?

Op basis van deze centrale probleemstelling zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- welke type landschap wordt als mooi ervaren? Welke kenmerken zijn bepalend?
- zijn er veranderingen in de voorkeuren tussen 2006 en 2010?
- zijn de verschillen in voorkeuren afhankelijk van waar men woont?
- zijn de verschillen in voorkeuren afhankelijk van persoonlijke kenmerken (leeftijd, geslacht)?
- is de gemiddelde aantrekkelijkheid van de eigen woonomgeving veranderd?
- wat wordt in welke mate als storend ervaren in het landschap (geluidhinder, horizonvervuiling, windmolens e.d.)?
- hoe verhouden zich deze uitkomsten tot de resultaten van de PBL-rapportages over landschap in 'De stand van het platteland'?

1.4 Opzet van de website

De website ziet er schematisch uit als in onderstaande figuur. Buiten de eigenlijke site (dikke kader) vallen de database en het GIS-model.

Figuur 1

Schematische weergave van de website.

Het basismateriaal voor het GIS-model bestaat uit afzonderlijke ruimtelijke bestanden per indicator (zie figuur 1). De ruimtelijk eenheid is een gridcel van 500 bij 500 meter. Van elke indicator is de hoeveelheid berekend binnen een straal van vijf kilometer rond een centrale gridcel. Er zijn vijftien indicatoren waaruit bezoekers kunnen kiezen. Bij elke indicator bestaat de mogelijkheid om aan te geven hoeveel van elke indicator moet voorkomen in het ideale landschap van de bezoeker. Vervolgens bestaat de mogelijkheid om de indicatoren onderling te wegen. Ten slotte wordt er gevraagd naar postcode, leeftijd en geslacht van de bezoeker en wordt gevraagd een rapportcijfer te geven over de aantrekkelijkheid van het landschap van zijn eigen woonomgeving. Op basis van de ingevulde gegevens wordt een voor de bezoeker unieke kaart van Nederland gemaakt met daarop de gebieden waar hij/zij wel of juist niet moet zijn. De ingevulde gegevens zijn vanaf 7 februari 2006 opgeslagen. Voor dit project zijn alle gegevens gebruikt die tot en met 31 december 2010 zijn ingevuld. Dit komt neer op bijna vijf jaar. De gegevens zijn geanalyseerd met behulp van SPSS.

1.5 Verbeteringen aan de website

In de afgelopen jaren zijn er veranderingen aan de website gemaakt die een verbetering tot doel hadden. Uit een analyse van het gebruik van de website blijkt dat bezoekers de tekst nauwelijks lezen en de helpfunctie weinig gebruiken. De bezoekers maken bijvoorbeeld opmerkingen over wat precies bedoeld wordt met een 'open agrarisch gebied', ondanks dat dit beschreven staat. Daarom is al vrij snel besloten om foto's van de te kiezen landschapselementen te tonen. Bezoekers krijgen nu een carrousel van foto's van een bepaald landschapselement te zien, waardoor visueel duidelijker wordt gemaakt wat met een definitie bedoeld wordt.

In 2008 is een verbetering aan het kaartje gemaakt door via een combinatie van shift en een klik op de rechter muisknop de naam en postcode te zien van het gebied dat aangeklikt is. Door te klikken op de postcode wordt de daadwerkelijke scores van elk kenmerk naast de gewenste scores gezet, zoals bezoekers een vergelijk kunnen maken tussen daadwerkelijk en gewenst.

In 2008 is in de database een variabele opgenomen die weergeeft van welke website de bezoeker afkomstig is. Daarmee kan achterhaald worden of iemand bijvoorbeeld een fietser is als de bezoeker van een website over fietsen afkomstig is. Met dit gegeven kunnen extra analyses gemaakt worden van de voorkeuren van bijvoorbeeld fietsers of wandelaars.

In 2009 zijn nieuwe GIS-databestanden ingevoerd gebaseerd op de Bodemstatistiek uit 2006 (was eerst 2003) en een nieuwe geluidscontouren kaart van het RIVM.

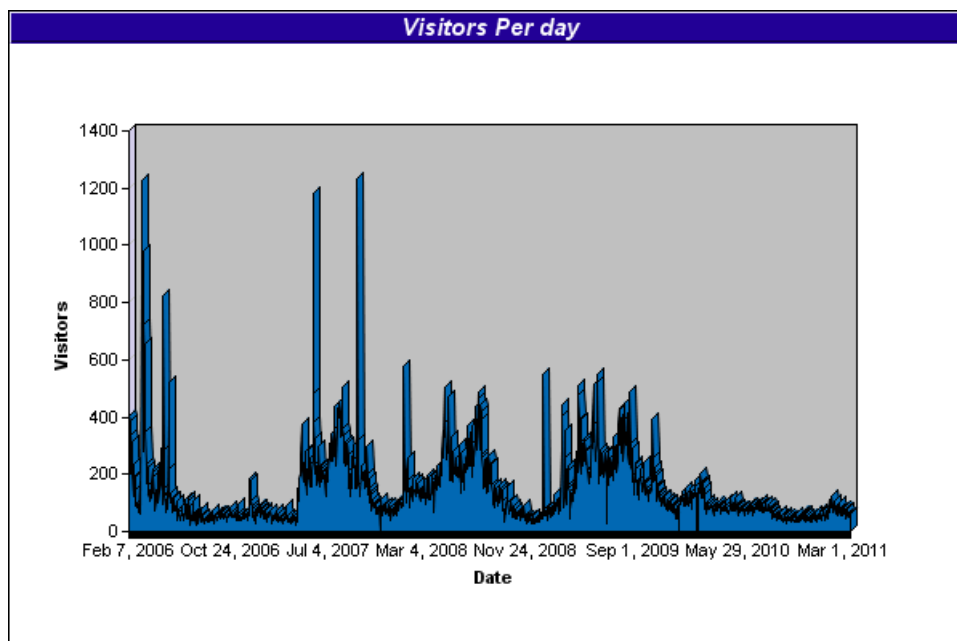
Voor veel bezoekers was het moeilijk zich voor te stellen wat de percentages precies inhouden. Wat betekent bijvoorbeeld 20% bos? Dit probleem is in 2009 ondervangen door de bezoeker een referentiekader te geven. De beste referentie is de eigen woonplaats. Aan de bezoeker wordt eerst gevraagd om de eigen postcode in te vullen van zijn/haar woonplaats of een andere plaats die bij de bezoeker goed bekend is. De schuifjes worden dan direct neergezet zoals het landschap rond 5 km van de centroïde van de postcode daadwerkelijk is. De schuifjes staan dan dus bij het begin nooit op 'maakt niet uit'. De bezoeker kan vervolgens een kaartje maken om te kijken of er nog meer gebieden zijn in Nederland zoals zijn eigen gebied of hij/zij kan de schuifjes verzetten al naar gelang de voorkeuren. Dit levert een duidelijk referentiekader op en er kan ook een sterke relatie gelegd worden met het aantrekkelijkheidsoordeel. In hoofdstuk 4 wordt hier op ingegaan.

In 2010 is een mobiele versie van de website gemaakt. Op de welkom- pagina staat een QR-code waar de applicatie gratis te downloaden is. Tot nu toe werkt de applicatie alleen op een Android GSM telefoon. Door de ingebouwde GPS in de Android kan de gebruiker 'in het veld' direct op de Android zien hoe het landschap in een straal van 5 km scoort rond de plek waar hij/zij op dat moment staat. De gebruiker kan ook de voorkeuren intikken, waarbij een kaartje van Nederland wordt getoond met zijn/haar plekken die het meest overeenkomen met de ingevoerde voorkeuren. Via een routeplanner kan direct naar dat gebied toe worden gegaan. De applicatie is tot nu toe alleen in het Engels. De applicatie is inmiddels al 5000 keer gedownload.

2 Resultaten van vijf jaar

2.1 Inleiding

De laatste stand op 16 maart 2011 geeft aan dat er in totaal 254.398 bezoekers op de website zijn geweest. Figuur 2 laat duidelijk zien dat de belangstelling voor de website enigszins aan het dalen is. Dit is vooral het gevolg van het feit dat veel 'links' van andere websites niet meer bovenaan de webpages staan en mensen moeilijker de website daarmoetikzijn kunnen vinden. Het blijkt moeilijk te zijn om een permanente link te houden op websites, met name die websites die erg veel bezoekers trekken. Websites van grote organisaties als de ANWB, VVV Nederland en Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen hebben om uiteenlopende redenen geen link geplaatst naar de website daarmoetikzijn. Andere grote websites, zoals dagjeweg en 123fietsen, hebben nog wel een link naar daarmoetikzijn, maar die link is in de loop de jaren niet meer prominent op hun website aanwezig. Ook op de website van het ministerie van EL&l is de link naar daarmoetikzijn inmiddels verdwenen.

Figuur 2

Verloop van het aantal bezoekers van de website.

In de figuur is een aantal uitschieters van bezoekersaantallen te zien. Dit waren momenten waarop er een bericht over de website in dagbladen verscheen of artikelen in een tijdschrift zoals HP/de Tijd of aandacht in, of websites van een tv- of radioprogramma zoals 'de wereld draait door' en 'vroeg vogels'. Publiciteit helpt dus om bezoekersaantallen te krijgen. Ook is er seizoeninvloed te zien in de figuur. In de winter wordt de website minder bezocht dan in andere jaargetijden.

Niet alle bezoekers maken ook een kaartje. Circa 15% van de bezoekers is nieuwsgierig naar hun ideale gebied. In totaal zijn er 50.362 kaartjes gemaakt met de website www.daarmoetikzijn.nl. Sommige bezoekers hebben één kaartje gemaakt, anderen meer dan 80! Gemiddeld heeft elke bezoeker 1,5 kaartje gemaakt. In totaal hebben 34.222 unieke bezoekers de website bezocht en één of meer kaartjes gemaakt. Tabel 1 geeft duidelijk aan dat een gebrek aan publiciteit invloed heeft op het bezoekersaantal. In 2010 zijn er veel minder bezoekers geweest die een kaartje hebben gemaakt dan in andere jaren.

Tabel 1

Aantal bezoekers met aangemaakte kaart per jaar.

Jaar	N-bezoekers
2006	11.656
2007	7.774
2008	6.864
2009	6.595
2010	1.333
Totaal	34.222

Voor de analyse is alleen de eerste invulling van de wensen gebruikt, omdat dit waarschijnlijk het meest overeenkomt met de primaire wensen. Na het zien van het kaartje gaan sommige bezoekers 'spelen' met de website en maken dan aparte kaartjes. Dit kan leiden tot een 'vervuiling van de daadwerkelijke wensen. De analyse van dit rapport heeft dus betrekking op het eerste kaartje van de bezoekers. De bezoekers uit Vlaanderen zijn voor de analyse voor Nederland niet meegenomen. In totaal leidt dit tot 33.505¹ bezoekers.

Een aantal bezoekers heeft de website vaker bezocht. In verband met de privacy- wetgeving zijn er geen gegevens opgeslagen die direct naar een persoon zijn terug te voeren. Het IP-adres van de websitebezoeker is dan ook niet bekend. Om toch unieke personen te selecteren voor de analyse, is geselecteerd op de combinatie van datum van bezoek, geslacht, leeftijd en postcode. Deze combinatie geeft dan een uniek record. De aanname is dat dit ook een uniek persoon is. De kans dat iemand op dezelfde dag met hetzelfde geslacht en leeftijd en afkomstig uit hetzelfde postcodegebied de website bezoekt is klein, maar niet volledig te negeren. Toch is hier van uit gegaan. Dit betekent echter wel dat eenzelfde persoon die op een andere datum de website nog eens bezoekt, toch als een nieuw uniek persoon wordt gezien. Dit geldt ook voor iemand die zowel in 2006 als in 2009 de website heeft bezocht, omdat de leeftijd dan ouder is. Weliswaar onthoudt' de computer de laatste invulling bij hernieuwd bezoek, maar het kan zijn dat de bezoeker dan toch zijn of haar leeftijd aanpast. Toch is het aantal terugkerende bezoekers klein. Een analyse van de website laat zien dat slecht 1% een terugkerende bezoeker is.

2.2 Persoonlijke kenmerken

Op de website worden vier vragen gesteld die min of meer persoonlijk zijn. Er wordt gevraagd naar geslacht, leeftijd en de postcode van de woonplaats. Ook wordt gevraagd om een rapportcijfer te geven over de aantrekkelijkheid van het landschap in hun directe woonomgeving.

¹ De kaartjes gemaakt door de ontwikkelaars van de website en kaartjes van studenten in het kader van hun studie zijn ook niet meegenomen.

2.3 Geslacht

De website is meer een 'mannending', want gemiddeld is 61% een man (tabel 2). Wel wordt dit percentage in de loop der jaren lager.

Tabel 2

Verdeling (%) geslacht per jaar.

Jaar	Geslacht	
	Man	Vrouw
2006	68,6	31,4
2007	59,8	40,2
2008	53,6	46,4
2009	56,6	43,4
2010	55,2	44,8
Gemiddeld	60,8	39,2

In hoeverre het een probleem is dat meer mannen de website hebben bezocht, is afhankelijk van het feit of mannen andere wensen hebben voor het landschap dan vrouwen. Is dit niet het geval, dan is het voor een analyse van de landschapskenmerken niet erg dat er meer mannen de website hebben ingevuld dan vrouwen. Op dit aspect wordt later verder ingegaan.

2.4 Leeftijd

De bezoekers kunnen hun leeftijd invullen op de website. Sommige bezoekers lijken een 'fake' leeftijd te hebben ingevuld zoals een leeftijd van 1 jaar of 110 jaar (tabel 3).

Tabel 3

Leeftijd (%) naar klasse.

Leeftijdsklasse	Website	Nederland
6-15	1,5	13,2
16-25	10,1	12,9
26-35	15,2	15,0
36-45	19,9	17,2
46-55	26,0	15,1
56-65	20,9	12,3
66-75	5,6	8,0
76-100	0,8	6,2
Totaal (N)	33.273	15.091.822

Vandaar dat geselecteerd is vanaf 6 jaar en tot 100 jaar. De gemiddelde leeftijd van de website-bezoeker is dan 45 jaar. De leeftijd van 50 jaar komt het meest voor (N=1.180). In vergelijking met Nederland zijn kinderen en ouderen ondervertegenwoordigd. Dit kan verband houden met een toegang tot internet. Vooral de groep

bezoekers van middelbare leeftijd (46 tot en met 55 jaar) komt onder de website-bezoekers meer voor dan in Nederland. De website wordt vooral gebruikt door een groep mensen tussen de 36 en 65 jaar. De mannelijke bezoekers zijn gemiddeld ouder (47 jaar) dan de vrouwelijke bezoekers (43 jaar).

Tabel 4

Verdeling leeftijd in klasse (%) naar geslacht.

Leeftijdsklasse	Man	Vrouw
6-15	61,3	38,7
16-25	51,8	48,2
26-35	55,0	45,0
36-45	56,0	44,0
46-55	58,6	41,4
56-65	69,7	30,3
66-75	81,2	18,8
76-100	82,5	17,5
Totaal (N)	20.190	13.083

Uit tabel 4 blijkt dat de website meer jongens dan meisjes tussen 6 en 15 jaar heeft getrokken. Ook bij een leeftijd vanaf 56 jaar neemt het verschil tussen het geslacht sterk toe. Tabel 5 geeft aan dat de gemiddelde leeftijd in de loop der jaren hoger is geworden, maar dat dit het laatste jaar sterk gedaald is. De reden hiervan is onduidelijk.

Tabel 5

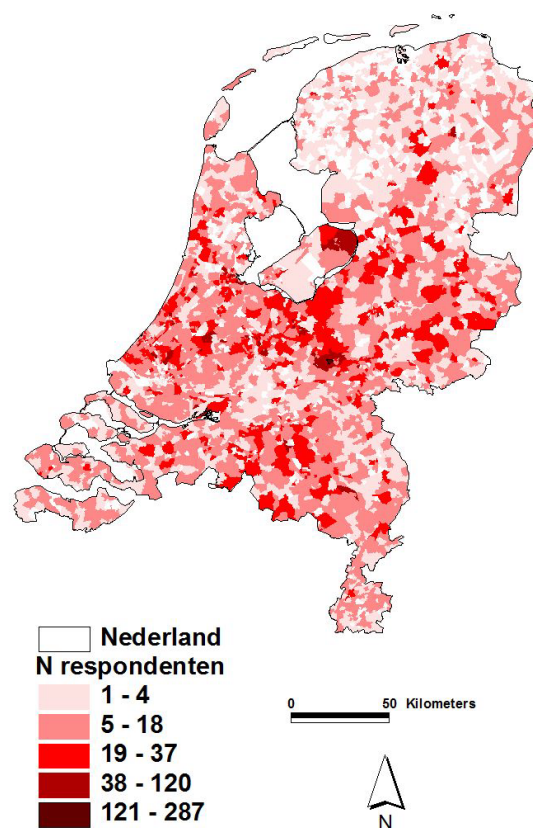
Gemiddelde leeftijd per jaar.

Jaar	Leeftijd
2006	44
2007	45
2008	47
2009	47
2010	43
Gemiddeld	45

2.5 Postcode

Aan de bezoekers is ook de postcode van hun woonplaats gevraagd. Figuur 3 laat de spreiding zien over Nederland. Nederland is goed gedekt bij de spreiding van de woonplaats van de websitebezoeker. Er zijn relatief weinig regio's waar de website niet door een bewoner is gebruikt. Alleen de provincie Friesland is relatief ondervetegenwoordigd. In 83% van alle viercijferige postcodegebieden heeft minimaal één inwoner de website bezocht. In 51% van alle viercijferige postcodegebieden zijn minimaal vijf respondenten aanwezig. Met deze resultaten kunnen regionale uitsplitsingen gemaakt worden. Onderzocht kan worden wat de voorkeuren zijn van bewoners van bijvoorbeeld de regio Twente of de Betuwe. Ook kan onderzocht worden hoeveel en welke Nederlanders een bepaalde regio aantrekkelijk vinden en of deze Nederlanders geografisch geconcentreerd wonen. Een gerichte promotiecampagne kan dan in een dergelijk gebied uitgevoerd worden. Ook kan

onderzocht worden of mensen die op het platteland wonen andere voorkeuren hebben dan mensen uit de stad. In hoofdstuk 4 wordt hier op ingegaan.

Figuur 3
Woonplaats van de websitebezoekers.

Van ruim 18.000 respondenten kan de mate van stedelijkheid achterhaald worden van de plaats waar zij wonen. Tabel 6 geeft hier een overzicht van.

Tabel 6
Mate van stedelijkheid (%) van de respondent.

Stedelijkheid	%
Zeer	16,6
Sterk	21,8
Matig	19,3
Weinig	19,4
Niet	22,9
Totaal (N)	18.533

De respondenten blijken redelijk gelijk verspreid te wonen naar de mate van stedelijkheid. Respondenten die in rurale gebieden wonen zijn iets meer vertegenwoordigd dan respondenten die in zeer stedelijke gebieden wonen.

2.6 Representativiteit

Soms is het belangrijk dat een steekproef representatief is voor de Nederlandse bevolking, vooral als het gaat om opvattingen en meningen over bepaalde zaken. Belangrijk hierbij is de kans dat iedere Nederlander in de steekproef kan worden opgenomen. Dat is in dit project niet het geval. Alleen mensen met een internetverbinding hebben de mogelijkheid om deel te nemen aan dit project. Daarnaast zal niet iedereen geïnteresseerd zijn in het onderwerp landschap. De steekproef is daarom select. Mensen die wel in landschap geïnteresseerd zijn, zijn wellicht oververtegenwoordigd. De resultaten over de mening van de aantrekkelijkheid van het landschap (waar in principe iedereen een mening over kan hebben) zijn hierdoor niet representatief.

Voor het stimuleren van toerisme in bijvoorbeeld rurale gebieden met behulp van de data uit de website is het minder belangrijk dat de website niet representatief is, uitgaande van het feit dat landschap bij de stimulering een belangrijke rol speelt. Het stimuleren van toerisme in rurale gebieden bij potentiële toeristen die niet geïnteresseerd zijn in landschap heeft dan namelijk weinig zin.

Ook bij het leggen van statistische relaties is het minder belangrijk dat de website niet representatief is.

2.7 Aantrekkelijkheid landschap eigen woonomgeving

De bezoekers hebben met een rapportcijfer aangegeven hoe aantrekkelijk ze het landschap direct rond hun woonplaats vinden. De gemiddelde aantrekkelijkheid van het landschap rond hun eigen woonplaats over de afgelopen vijf jaar is een 6,9 (tabel 7).

Tabel 7

Gemiddelde aantrekkelijkheid landschap direct rond eigen woonplaats per jaar.

Jaar	Gemiddelde
2006	6,8
2007	6,9
2008	7,0
2009	7,1
2010	6,8
Totaal	6,9

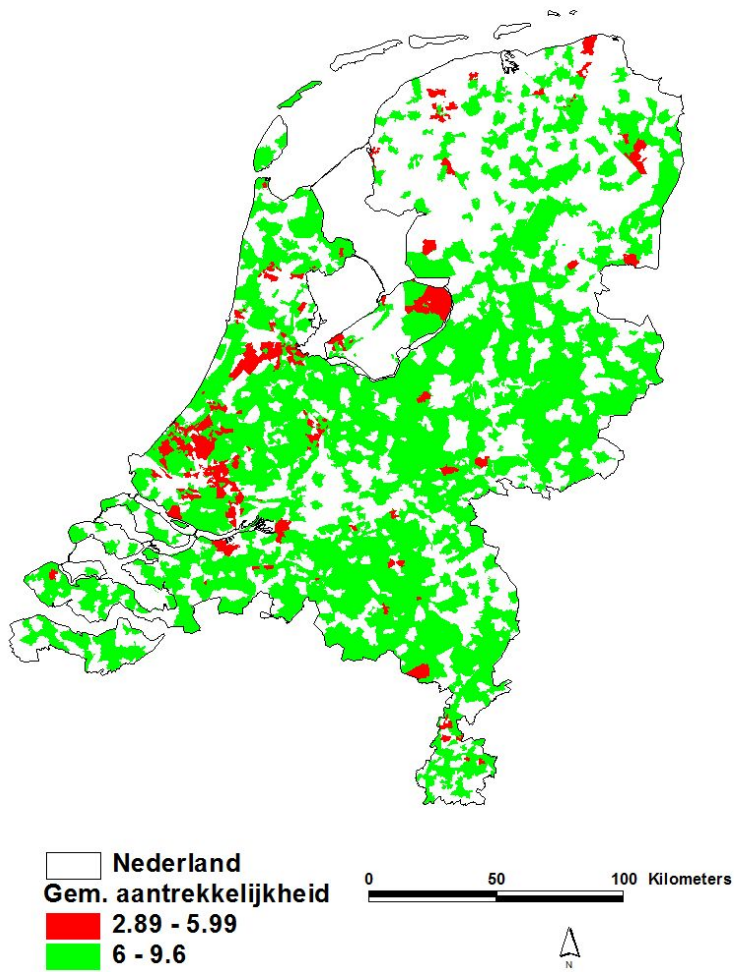
Het gemiddelde stijgt wel, met een terugval in 2010. Het gemiddelde over alle jaren is lager vergeleken met andere onderzoeken zoals van het Planbureau van de Leefomgeving (PBL) en de midterm-meting van Monitoring Agenda Vitaal Platteland (M-AVP). Er zijn verschillende redenen voor dit verschil. Allereerst is de 6,9 gebaseerd op een niet-representatieve steekproef gebaseerd op individueel niveau. Niet iedere Nederlander heeft kans om de website te bezoeken (mensen zonder computer of zonder internetverbinding). Daarnaast is niet iedere Nederlander op de hoogte van de website en zal alleen de website bezoeken als ze 'iets met landschap hebben. Omdat de bezoekersaantallen afnemen, zullen vooral Nederlanders de website bezoeken die gericht iets willen weten. In de eerste jaren trok de website wellicht meer bezoekers die gewoon nieuwsgierig waren.

Volgens het PBL krijgt het landschap in 2009 in een gebied tot ongeveer 15 km van de woning (woon-omgeving of woonregio) gemiddeld een 7,6 van de Nederlandse bevolking (De Boer en De Groot, 2010). Voor dit onderzoek namen 10.427 mensen deel aan de Module Sociaal Fysiek van het WoON-onderzoek uitgevoerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en is vervolgens representatief voor de Nederlandse bevolking gemaakt door weging. Er is echter geen rekening gehouden met een ruimtelijke spreiding van de respondent waardoor bepaalde steden over- en andere steden ondervertegenwoordigd zijn. Gevraagd is welk oordeel over de aantrekkelijkheid de respondent geeft over het groen in haar ruimere leefomgeving. Doordat de fysieke verschijningsvorm van het landschap tussen steden sterk kan verschillen, zal dit wellicht van invloed zijn geweest op het antwoord van de respondent. De vraag is ook anders gesteld dan de vraag op de website. Niet iedere respondent zal een zelfde inhoud geven aan het begrip 'groen'. Sommige respondenten zullen zowel aan een park als een bos denken. Andere respondenten denken bij dit begrip alleen aan agrarische gebieden.

De M-AVP graadmeter is gebaseerd op het BelevingsGIS. Hiermee wordt de aantrekkelijkheid van het landschap voorspeld op grond van fysieke kenmerken van het landschap (Roos-Klein Lankhorst et al., 2005). De onderlinge weging van deze kenmerken is in dit geval empirisch bepaald op grond van het onderzoek Landschap naar gebieden, dat in 2006 uitgevoerd (Van der Wulp, 2008). Met dit model is een gemiddeld rapportcijfer voor de aantrekkelijkheid van het landschap in Nederland berekend. In 2006 was dit 7,30. In dit cijfer telt elke hectare buitengebied even zwaar mee (dus niet elke Nederlander). Het onderzoek 'Landschap naar gebieden' werd in 2009 niet herhaald. Voor de midterm meting van M-AVP is daarom volstaan met actualisering van de databestanden van de fysieke landschapskenmerken van het BelevingsGIS en is opnieuw het gemiddeld rapportcijfer berekend. Dit leverde een cijfer van 7,32 op.

De website daaromte zij is meer representatief te noemen op ruimtelijk niveau dan het PBL-onderzoek. Zoals in de vorige paragraaf duidelijk werd, is 83% van alle postcode vertegenwoordigd door minimaal één respondent. Op de website wordt een 8 het meest gegeven (N=9.972). Ongeveer de helft van alle postcodegebieden heeft minimaal vijf respondenten. Hun gemiddelde oordeel over de aantrekkelijkheid van het landschap ligt iets hoger, namelijk een 7,0.

Circa één op de vijf bezoekers (19%) geeft een onvoldoende (lager dan 6) aan het landschap rond de eigen woonplaats. Veel gebieden met een onvoldoende liggen in de Randstad, zoals figuur 4 laat zien.

Figuur 4

Gemiddelde aantrekkelijkheid landschap rond eigen woonplaats per postcodegebied met minimaal vijf respondenten.

3 Voorkeur landschaps- en aanvullende kenmerken

3.1 Inleiding

Op basis van de ingevulde wensen van de websitebezoeker kan een beeld gekregen worden hoe de gemiddelde Nederlander zijn of haar ideale landschap ziet en uit welke indicatoren dit moet bestaan.

3.2 Voorkeur landschapskenmerken

Tabel 8 geeft een overzicht van de voorkeuren van de landschapskenmerken. Zoals in veel andere onderzoeken (Reneman et al., 1999; Goossen et al., 2006) komt ook nu het bos als meest favoriete naar voren. Circa 66% van de bezoekers wil in ieder geval een zekere hoeveelheid bos in zijn/haar favoriete landschap hebben. Ook heide-, zand- en duingebieden scoren hoog (gemiddeld 56%). Nederlanders houden van water, want rivieren, kanalen en plassen staan op de tweede plaats (56%), maar ook natte natuurgebieden zoals natuurlijk grasland, moeras en riet (45%) en de Noordzee en grote meren (37%) doen het goed.

Tabel 8

Gemiddelde voorkeur landschapstypen.

Landschapstype	Wil het hebben	Absoluut niets	Maakt niet uit
Bos	66,1	4,4	29,5
Sloten, beken, rivieren en plassen	56,3	7,6	36,1
Heide-, zand- en duingebied	55,8	7,9	36,3
Natuurlijk grasland, moeras en riet	45,5	8,5	46,0
Halfopen agrarisch	37,7	7,3	55,0
Zee en grote meren	36,9	10,2	52,9
Kleinschalig agrarisch	33,9	8,8	57,3
Bewoningskernen	33,9	10,4	55,7
Open agrarisch	28,2	11,6	60,2
Bedrijven en industrie	10,2	21,1	68,7

Industriegebieden worden naar verwachting gemiddeld het minst favoriet gevonden. Opvallend is het resultaat voor agrarische gebieden. Van de drie typen agrarische gebieden heeft het halfopen agrarisch gebied de meeste respondenten die er een zekere hoeveelheid van wil hebben. In veel andere onderzoeken (Reneman et al., 1999) komt juist het kleinschalig agrarisch gebied als meest favoriet naar voren.

Overigens lijkt het verschil tussen 'absoluut niks' en 'maakt niet uit' niet goed te worden begrepen door de websitebezoekers. Was dit wel het geval geweest, dan waren de percentages bij 'absoluut niks' bij sommige landschapstypen waarschijnlijk hoger geweest.

Er komt een soortgelijk beeld naar voren wanneer gevraagd wordt naar de hoeveelheid van een type landschap in hun ideale gebied. In tabel 9 staan de gemiddelden (exclusief 'maakt niet uit') van elk landschapstype. De gemiddelde Nederlander wil het liefst 30% bos hebben in zijn/haar ideale landschap. Maar er moeten ook zee en meren aanwezig zijn (circa 20%). Het ideale landschap moet verder 18% heide-, zand- of duingebied hebben. Nu blijkt dat de gewenste hoeveelheid kleinschalig agrarisch gebied even groot is als de hoeveelheid halfopen agrarisch gebied. Ook nu scoren industriegebieden (4%) en open agrarisch gebied (12%) laag in vergelijking tot andere indicatoren, evenals bebouwing (12%).

Tabel 9

Gewenste gemiddelde hoeveelheid (%) per landschapstype.

Landschapstype	Gemiddeld (%)	Max. haalbaar (%)
Bos	30	90
Zee en grote meren	20	90
Heide-, zand- en duingebied	18	40
Kleinschalig agrarisch	17	75
Halfopen agrarisch	17	90
Natuurlijk grasland, moeras en riet	14	45
Sloten, beken, rivieren en plassen	14	20
Open agrarisch	12	80
Bebouwing	12	70
Bedrijven en industrie	4	65

Bepaalde landschapskenmerken komen in Nederland niet veel voor. Binnen een straal van 5 km is er in Nederland bijvoorbeeld nergens een gebied te vinden dat voor meer dan 90% uit bos bestaat. In Nederland is er niet meer dan 20% aan rivieren, kanalen en plassen aanwezig in een gebied met een straal van 5 km. De websitebezoeker kan dit dan ook niet invullen. In tabel 9 staat de maximum haalbare hoeveelheid aangegeven. Relatief gezien is de 14% voor sloten, beken, rivieren en plassen dan redelijk hoog.

3.3 Voorkeur aanvullende kenmerken

Naast het landschap kunnen nog andere aanvullende kenmerken worden gekozen om een ideaal landschap te creëren. Naast 'maakt niet uit' kan men kiezen op een 100-punten schaal van 'absoluut niks' tot 'heel veel'. Storende elementen kunnen afbreuk doen aan een landschap. En ook deze komen voor in Nederland. Het ontbreken van deze storende elementen kan een meerwaarde betekenen voor het landschap. Naast 'maakt niet uit' kan men kiezen op een 100-punt schaal van 'niet storend' tot 'zeer storend'.

Tabel 10 laat zien dat ruim de helft van de websitebezoekers enige mate van reliëf en tweederde bezienswaardigheden wil hebben.

Tabel 10*Verdeling aanvullende elementen.*

Aanvullende kenmerken	Wil het hebben	Absoluut niets	Maakt niet uit
Hoogteverschillen	58,9	5,1	36,0
Bezienswaardigheden	65,7	3,1	31,2

Slechts 5% wil absoluut geen reliëf, maar een vlak land. 3% wil absoluut geen bezienswaardigheden in de vorm van kastelen, oude boerderijen, terpen en andere cultuurhistorische elementen.

De storende elementen in het landschap worden zeer vaak ingevuld. Duidelijk laat tabel 11 zien dat 75% van de websitebezoekers het enige mate van storend vindt om geluid te horen van auto's, treinen en/of vliegtuigen. Slechts 3% vindt het absoluut niet storend en 22% maakt het niet uit. Ook horizonvervuiling in de vorm van hoogbouw, windturbines en elektriciteitsmasten wordt door 68% als enige mate van storend gevonden. Circa 4% vindt dit niet storend en 28% maakt het niet uit. Drukke van recreatieve fietsers is relatief het minst storend. Meer dan de helft (57%) vindt het enige mate van storend. Van de websitebezoekers vindt bijna 6% het absoluut niet storend en 37% maakt het niet uit.

Tabel 11*Verdeling storende elementen.*

Aanvullende kenmerken	Storend	Niet storend	Maakt niet uit
Geluid van auto, trein, vliegtuig	74,7	3,3	22,0
Horizonvervuiling	68,4	3,5	28,1
Drukke met recreatieve fietsers	57,0	6,1	36,9

Er komt een soortgelijk beeld naar voren als gevraagd wordt naar de mate van een aanvullend kenmerk in hun ideale gebied. In tabel 12 staan de gemiddelden van de aanvullende kenmerken.

Tabel 12*Gemiddelde aanvullende elementen.*

Aanvullende kenmerken	Gemiddeld (%)
Bezienswaardigheden	44
Hoogteverschillen	41
Geluid van auto, trein, vliegtuig	68
Horizonvervuiling	61
Drukke van recreatieve fietsers	40

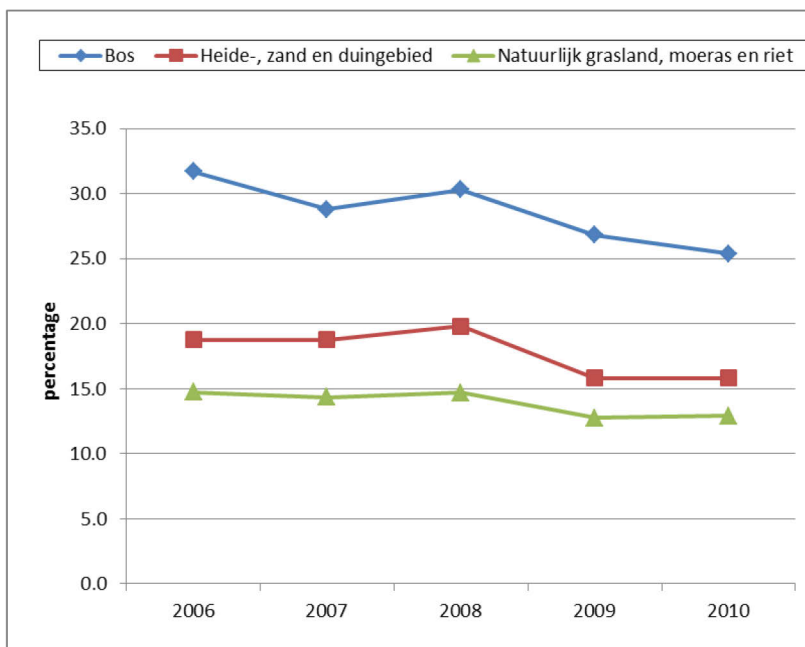
Tabel 12 laat zien dat de gemiddelde website-bezoeker graag redelijk wat reliëf en bezienswaardigheden wil hebben in het favoriete landschap. Gemiddeld genomen hoeft het voor de websitebezoeker niet helemaal stil te zijn in het ideale gebied, maar er moet zeker niet teveel geluid van auto's, treinen en vliegtuigen voorkomen. Dit geldt ook voor horizonvervuiling. Voor de gemiddelde websitebezoeker mag het best een beetje druk zijn met fietsers in zijn/haar ideale gebied.

3.4 Voorkeuren door de jaren heen

Het is interessant om te onderzoeken of er in de vijf jaar dat de website bestaat de voorkeuren veranderd zijn. We moeten ons wel realiseren dat de websitebezoekers telkens andere mensen zijn. Ook het totale aantal per jaar is verschillend.

Wanneer we de landschapskenmerken verdelen onder de clusters 'natuurlijk', 'agrarisch', 'water' en 'antropogeen', dan blijken er enige verschuivingen te bestaan.

Uit figuur 5 blijkt dat de gemiddelde voorkeuren voor 'natuurlijke' kenmerken in 2010 lager ligt dan in 2006. Met name de voorkeur voor bossen is in de loop der jaren afgenomen.

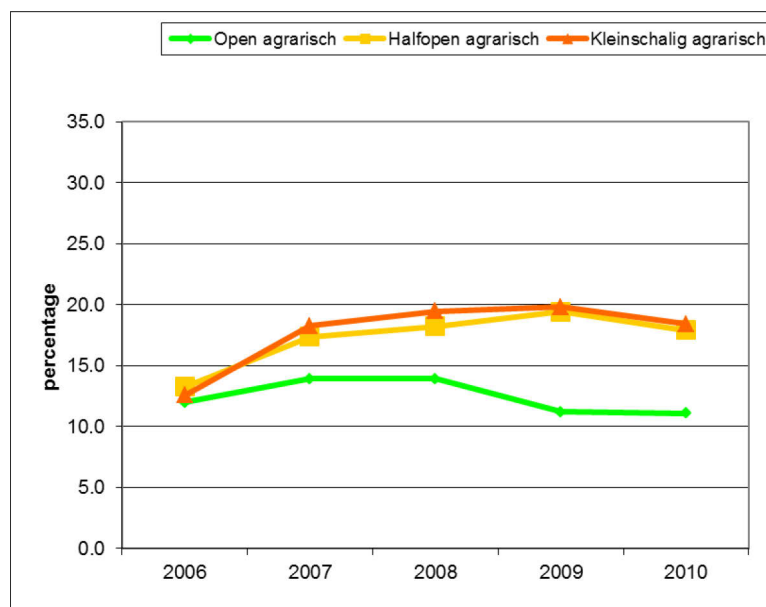

Figuur 5

Verandering in voorkeuren (%) bij natuurlijke kenmerken per jaar.

De afname van de voorkeur voor bos kan een relatie hebben met het wisselend recreatief gebruik van bossen (Goossen et al., 2011). Het kan ook zijn dat de leeftijd een reden is voor deze afname. Uit tabel 5 is gebleken dat de gemiddelde leeftijd het laatste jaar sterk is afgenomen. Uit tabel 25 (paragraaf 3.6) blijkt dat vooral jongeren minder voorkeur hebben voor bossen. Natuurlijk grasland, moeras en riet en heide-, zand- en duingebieden lijken zich te stabiliseren.

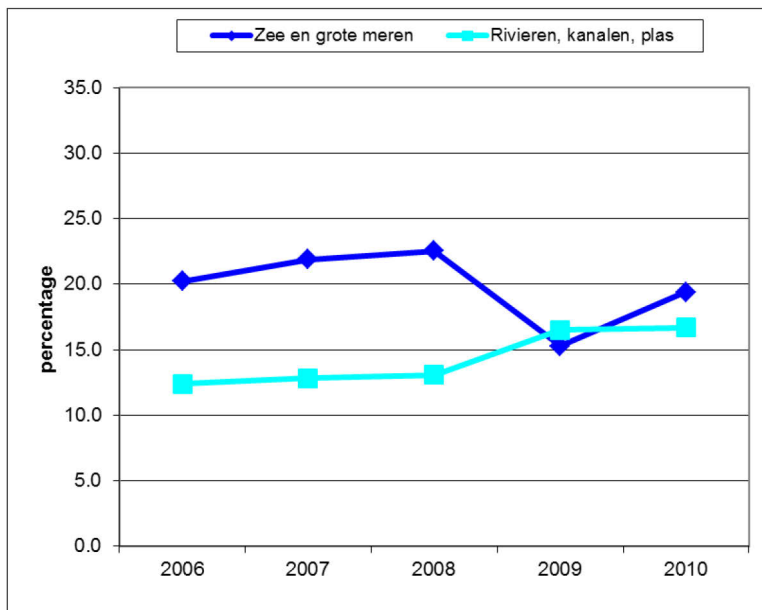
Uit figuur 6 blijkt een afname in voorkeur voor het open agrarisch gebied, alhoewel het gestabiliseerd is in het afgelopen jaar. Het halfopen en kleinschalig agrarisch landschap neemt in populariteit toe, hoewel deze stijging in het afgelopen jaar is omgezet in een daling. Het verloop in de voorkeuren voor halfopen agrarisch gebied en kleinschalig agrarisch gebied komen aardig overeen. De stijging in deze twee type agrarische gebieden heeft wellicht te maken met het feit dat er de laatste jaren relatief veel bezoekers van fietswebsites komen. Nadere analyse laat zien dat de gewenste gemiddelde voorkeur voor deze twee typen bij fietsers inderdaad hoger ligt dan gemiddeld (beide 22% tegenover 17% voor beide gemiddeld).

Figuur 6

Verandering in voorkeuren (%) bij agrarische gebieden per jaar.

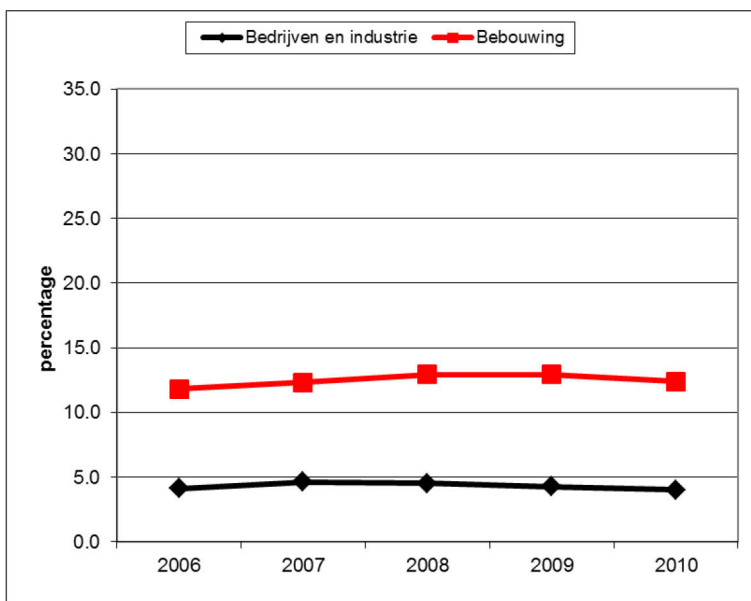
Uit figuur 7 blijkt dat het verschil in voorkeuren tussen zee en grote meren en rivieren, kanalen en plassen de afgelopen twee jaar kleiner is geworden. In 2009 waren rivieren, kanalen en plassen zelfs iets populairder dan de zee en grote meren.

Figuur 7

Verandering in voorkeuren (%) bij watertypen per jaar.

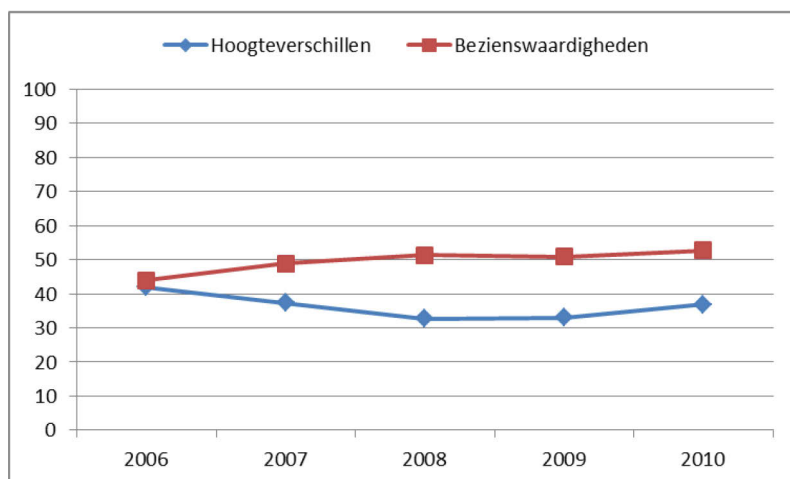
De voorkeuren voor meer antropogene kenmerken laten een vrij stabiel patroon zien gedurende de laatste jaren (figuur 8). Bedrijfsterreinen en industriegebieden blijven het minst populair.

Figuur 8

Verandering in voorkeuren (%) bij antropogene kenmerken per jaar.

Bij de aanvullende kenmerken zijn ook enkele veranderingen te constateren in de loop der jaren. Figuur 9 geeft aan hoeveel men wil hebben van beide kenmerken in het ideale landschap. Een '0' staat voor 'niets' en een '100' voor 'heel veel'. Bij figuur 10 staat een '0' voor 'geheel niet storend' en een '100' voor 'zeer storend'.

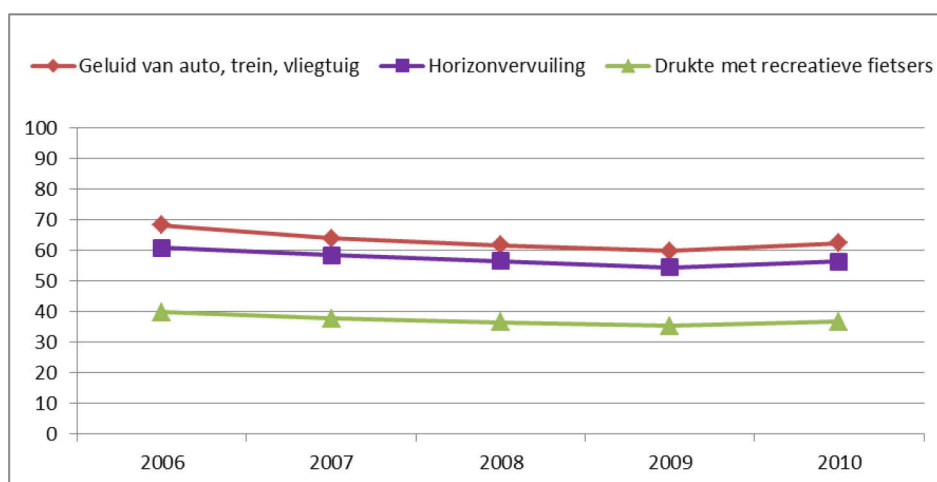

Figuur 9

Verandering in voorkeuren (%) bij aanvullende kenmerken per jaar.

Uit figuur 9 blijkt dat de voorkeur voor bezienswaardigheden is gestegen in de afgelopen jaren. De voorkeur voor hoogteverschillen neemt weer iets toe, na een periode van een kleine afname. Ook dit kan met de leeftijd te maken hebben.

Bij de storende kenmerken is een patroon te ontdekken dat de respondenten zich er steeds minder aan storen in de afgelopen jaren, maar dat de verstoring het laatste jaar weer toeneemt (figuur 10). Wellicht heeft dat te maken met het gegeven dat de gemiddelde leeftijd het laatste jaar lager is geworden, omdat er minder ouderen de website hebben bezocht. Ouderen vanaf 60 jaar blijken zich juist minder aan deze kenmerken te storen dan andere leeftijdsklassen (tabel 25) zoals uit paragraaf 3.6 zal blijken.

Figuur 10

Verandering in voorkeuren (%) bij storende kenmerken per jaar.

Het geluid van auto's, treinen en vliegtuigen blijft in alle jaren het meest storende kenmerk.

3.5 Voorkeuren nader bekeken

De website opent met de vraag om zich een ideaal landschap voor te stellen voor recreatie. De vraag is dan of mensen een voorkeur hebben voor een type landschap waar ze wonen, gezien de relatieve positieve score bij de vraag om een rapportcijfer te geven voor de aantrekkelijkheid van het landschap rond hun woonplaats. Maar misschien kiezen ze voor een vakantie of dagje weg juist voor een ander landschap dan waar ze wonen. Om dit te onderzoeken is de centrale gridcel geografisch gekoppeld aan de 6-positie postcodegebieden die de websitebezoekers hebben opgegeven. Van de centrale gridcel zijn de basisbestanden met de verdeling van de landschapskenmerken in een straal van 5 km rond de cel bekend en daarmee dus ook van de 6-positie postcodegebied.

Uit tabel 13 blijkt dat de websitebezoeker gemiddeld juist een ander landschap prefereert dan het landschap rond de eigen woonplaats. Deze significantie geldt voor bijna alle kenmerken, behalve voor de kenmerken 'geluid' en 'drukke'. Opgemerkt moet worden dat bij deze hoge aantallen respondenten er al snel sprake is van significantie; het is betrouwbaarder (wijkt minder af van de werkelijkheid) en de 'meetfouten' worden kleiner. Maar de percentages geven wel een duidelijk beeld. Als men weinig van een kenmerk in de eigen woonomgeving heeft, zoals natuurlijk grasland, moeras en riet, dan wenst men meer van dat kenmerk. Heeft men veel van een kenmerk in het landschap rond de eigen woonplaats zoals halfopen agrarisch gebied, dan wil men juist minder.

Tabel 13

Gemiddelde scores per landschapskenmerk (correlatie).

Kenmerk	Werkelijk (%)	Gewenst (%)	p-value (2-tailed)	Pearson r
Bos	13	30	.005	.022
Heide-, zand- en duingebied	1	18	<.001	.041
Natuurlijk grasland, moeras en riet	3	14	.002	.028
Open agrarisch gebied	6	12	<.001	.115
Halfopen agrarisch gebied	25	17	<.001	.120
Kleinschalig agrarisch gebied	18	17	<.001	.127
Zee en grote meren	3	20	<.001	.083
Sloten, beken, rivieren en plassen	9	14	<.001	.040
Bedrijven en industrie	5	4	<.001	.087
Bewoningskernen	18	12	<.001	.114
Bezienswaardigheden	70	48	.031	.017
Hoogteverschillen	17	37	<.001	.030
Horizonvervuiling	36?	59	<.001	.037
Geluid van auto, trein, vliegtuig	22?	64	.073	.013
Drukke van recreatieve fietsers	22?	38	.638	.004

Vaak wordt gesteld dat mensen die in een weids open agrarisch gebied wonen geen behoefte aan bossen hebben. Om dit te onderzoeken zijn alle postcodegebieden geselecteerd waarbij in een straal van 5 km minimaal 55% open agrarisch gebied voorkomt. Onderzocht is wat de voorkeuren van de website-bezoekers zijn die in deze gebieden wonen. Het gaat hierbij om 68 respondenten.

Tabel 14

Ideale landschap op individueel niveau bij mensen die in een gebied wonen met zeer veel open agrarisch gebied (minimaal 55%).

Kenmerk	Gewenst (%)	Werkelijk (%)
Bos	28	3
Heide-, zand- en duingebied	16	0
Natuurlijk grasland, moeras en riet	11	1
Open agrarisch gebied	21	58
Halfopen agrarisch gebied	16	24
Kleinschalig agrarisch gebied	13	3

Uit tabel 14 blijkt dat de websitebezoeker die in een open agrarisch gebied woont, toch liever bos wenst dan een open agrarisch gebied. Wel blijkt dat ze gemiddeld iets minder bos wensen (28%) ten opzichte van de rest van Nederland (30%) en dat ze ook meer open agrarisch gebied wensen (21%) dan de rest van de respondenten dat gemiddeld wil (12%). Dus de mensen die in een open agrarisch gebied wonen willen bijna net zoveel bos als de gemiddelde Nederlander en ze willen meer bos dan open agrarisch gebied. Dit laatste mag echter wel meer zijn dan gemiddeld.

Dit laatste beeld komt ook terug bij een andere verdeling als de hoeveelheid open agrarisch gebied in klassen wordt ingedeeld (tabel 15). Hoe meer open agrarisch gebied men heeft, hoe meer men wenst.

Tabel 15

Verdeling (%) gewenst tegenover werkelijk hoeveelheid open agrarisch gebied in klassen.

Open agrarisch gebied	Gewenst (%)	Bezoekers (%)
Geen open agrarisch gebied (0%)	11	58
Zeer weinig open agrarisch (1-15%)	12	27
Weinig open agrarisch (15-30%)	15	11
Veel open agrarisch (30-45%)	17	3
Zeer veel open agrarisch (45% en meer)	21	1

Uit tabel 15 blijkt dat websitebezoekers die zeer veel open agrarisch gebied hebben (1% van de respondenten) het meeste open agrarisch gebied wensen. Website-bezoekers die zeer weinig open agrarisch gebied hebben (tussen de 1 en 15%) willen gemiddeld 12% open agrarisch gebied hebben. Deze 27% van de respondenten heeft dus een voorkeur zoals het gemiddelde van geheel Nederland.

Tabel 16*Verdeling (%) gewenst bos bij open agrarisch gebied in klassen.*

Hoeveelheid open agrarisch gebied	Gewenst bos (%)
Geen (0%)	30
Weinig (1-15%)	30
Redelijk (15-30%)	31
Veel (30-45%)	30
Zeer veel (45% en meer)	29

Tabel 16 geeft aan dat er nauwelijks verschil is in de hoeveelheid gewenst bos tussen de mensen met een bepaalde hoeveelheid open agrarisch gebied.

Eenzelfde beeld komt voor bij mensen die in een heel bosrijk gebied wonen (tabel 17). Dit is onderzocht door alle postcodegebieden te selecteren waarbij in een straal van 5 km minimaal 55% bosgebied aanwezig is. Onderzocht is wat de voorkeuren van de websitebezoekers zijn die in deze gebieden wonen. Het gaat hierbij om 126 respondenten.

Tabel 17*Ideale landschap op individueel niveau bij mensen die in een bosrijk gebied (minimaal 55%) wonen.*

Kenmerk	Gewenst (%)	Bezoekers (%)
Bos	39	59
Heide-, zand- en duingebied	19	8
Natuurlijk grasland, moeras en riet	13	3
Open agrarisch gebied	8	0
Halfopen agrarisch gebied	15	4
Kleinschalig agrarisch gebied	15	13
Zee en grote meren	19	0
Sloten, beken, rivieren en plassen	12	0
Bedrijven en industrie	1	1
Bewoningskernen	10	10

Mensen die in een bosrijk gebied wonen, willen minder bos dan ze hebben. Maar ze willen toch nog meer bos (39%) dan gemiddeld (30%). Ze blijken ook minder open agrarisch gebied te willen (8%) dan gemiddeld (12%).

Bij een verdeling van bossen in klassen komt dit beeld ook terug (tabel 18). Meer dan de helft (53%) van de websitebezoeker heeft zeer weinig bos in de eigen woonomgeving. Ze hebben een voorkeur voor gemiddeld 30% bos. Dit komt overeen met het landelijk gemiddelde. Website bezoekers met zeer veel bos hebben een voorkeur voor meer bos (gemiddeld 36%) dan het landelijk gemiddelde. Toch is dit minder dan dat ze ter beschikking hebben. In hun ideale landschap mag dat dus wel wat minder zijn.

Tabel 18*Verdeling (%) gewenst tegenover werkelijk hoeveelheid bos in klassen.*

Hoeveelheid Bos	Gewenst (%)	Bezoekers (%)
Geen (0%)	30	7
Weinig (1-15%)	30	53
Redelijk (15-30%)	29	31
Veel (30-45%)	31	7
Zeer veel (45% en meer)	36	2

Er is geen significante relatie gevonden tussen de werkelijke hoeveelheid natuurlijk grasland, moeras en riet en de gewenste hoeveelheid (tabel 19). Websitebezoekers wensen een gemiddelde van 14%.

Tabel 19*Verdeling (%) gewenst tegenover werkelijk hoeveelheid natuurlijk grasland, moeras en riet in klassen.*

Hoeveelheid natuurlijk grasland, moeras en riet	Gewenst (%)	Bezoekers (%)
Geen (0%)	14	48
Weinig (1-10%)	14	50
Redelijk (15-25%)	15	1
Veel (30-40%)	13	0,02
Zeer veel (45% en meer)	-	-

Tabel 20 laat een significante relatie zien tussen de werkelijke hoeveelheid heide-, zand- en duingebied en de gewenste hoeveelheid. Hoe meer men heeft, hoe meer ook gewenst is. Toch lijkt het er op dat als men veel heide-, zand- en duingebied in de eigen woonomgeving heeft, men iets minder wenst. Er mag dus blijkbaar wel iets van af, want er is toch genoeg. Maar men wil wel meer overhouden dan gemiddeld van 18%.

Tabel 20*Verdeling (%) gewenst tegenover werkelijk hoeveelheid heide-zand & duingebied in klassen.*

Heide-, zand- en duingebied	Gewenst (%)	Bezoekers (%)
Geen (0%)	18	84
Zeer weinig (1-10%)	19	14
Weinig (15-25%)	21	2
Veel (30-40%)	22	0,1
Zeer veel (45% en meer)	-	-

Eenzelfde significante relatie is te zien tussen de werkelijke hoeveelheid sloten, beken, rivieren en plassen en de gewenste hoeveelheid (tabel 21). Het verschil is echter dat bij dit kenmerk websitebezoekers die veel sloten, beken, rivieren en plassen in hun omgeving hebben, ook minder wensen, en zelfs minder dan het totale gemiddelde van 14%.

Tabel 21

Verdeling (%) gewenst tegenover werkelijk hoeveelheid sloten, beken, rivieren en plassen in klassen.

Sloten, beken, rivieren en plassen	Gewenst (%)	Bezoekers (%)
Geen (0%)	13	15
Zeer weinig (1-10%)	13	57
Weinig (15-25%)	14	29
Veel (30-40%)	11	0,3
Zeer veel (45% en meer)	-	-

Mensen die in zeer stedelijke gebieden wonen, hebben wellicht een grotere voorkeur voor bossen. Uit tabel 22 blijkt echter dat dit niet zo is. Voor de gewenste hoeveelheid bos maakt het niet uit of je al dan niet in een stedelijke omgeving woont.

Tabel 22

Verdeling (%) gewenst tegenover werkelijk hoeveelheid bos per stedelijkheids klassen.

Mate van stedelijkheid	Gewenst (%)	Werkelijk (%)
Zeer stedelijk (16.6%)	29	12
Sterk stedelijk (21.8%)	30	14
Matig stedelijk (19.3%)	31	14
Weinig stedelijk (19.4%)	31	14
Niet stedelijk (22.9%)	30	12

Bijna 17% van de websitebezoeker woont in een zeer stedelijke omgeving. Ze hebben gemiddeld 12% bos tot hun beschikking in een straal van 5 km rond hun postcodegebied, maar wensen twee en een half keer zoveel, namelijk 29%.

In het algemeen heeft de mate van stedelijkheid waar de website bezoeker woont geen grote invloed op de voorkeuren voor bepaalde landschapskenmerken. Uit tabel 23 blijkt dat websitebezoekers die in zeer stedelijke gebieden wonen, gemiddeld meer bebouwing wensen dan het landelijke gemiddelde. Blijkbaar zijn ze iets meer aan een stedelijke omgeving gehecht. Ditzelfde geldt voor website-bezoekers die in een niet-stedelijke omgeving wonen. Zij wensen gemiddeld de minste hoeveelheid bebouwing.

Tabel 23*Verdeling (%) gewenst hoeveelheid landschapkenmerk per stedelijkheids klassen.*

Mate van stedelijkheid	Open agrarisch (gemiddeld 12%)	Rivieren etc (gemiddeld 14%)	Bebouwing (gemiddeld 12%)
Zeer stedelijk (16.6%)	11	14	15
Sterk stedelijk (21.8%)	11	14	13
Matig stedelijk (19.3%)	11	14	13
Weinig stedelijk (19.4%)	12	13	12
Niet stedelijk (22.9%)	14	13	11

3.6 Relaties met persoonlijke kenmerken

Omdat zo veel mannen de website hebben bezocht, is het belangrijk te weten of dit verschil maakt in de voorkeuren voor bepaalde landschapkenmerken ten opzichte van vrouwen. Daarvoor is gekeken naar de relatie (ANOVA) tussen geslacht en de gemiddelde voorkeuren voor een hoeveelheid van een indicator. Daarbij is als grens gesteld dat het verschil tussen de seksen minimaal 5% moet zijn om relevant te zijn (tabel 24).

Tabel 24*Gewenste gemiddelde hoeveelheid (%) landschapstype per geslacht.*

Landschapstype	Man	Vrouw
Bos	31	29
Zee en grote meren	18	20
Heide-, zand en duingebied	18	18
Kleinschalig agrarisch	18	15
Halfopen agrarisch	17	16
Natuurlijk grasland, moeras en riet	14	13
Sloten, beken, rivieren en plassen	13	14
Open agrarisch	13	11
Bebouwing	12	13
Bedrijven en industrie	5	4
Bezienswaardigheden	47	50
Hoogteverschillen	40	33
Geluid van auto, trein, vliegtuig	64	66
Horizonvervuiling	58	59
Drukke met recreatieve fietsers	38	38

Hoewel bijna alle indicatoren statistisch significant zijn (door de hoge respons), levert de gemiddelde voorkeuren alleen een verschil van 5% op bij het kenmerk hoogteverschillen. Vrouwen willen minder hoogteverschillen dan mannen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de grote meerderheid aan mannen die de website hebben bezocht niet tot een wezenlijk verschil in voorkeuren leidt ten opzichte van vrouwen. Het is dus niet erg dat er meer mannen de website hebben bezocht.

Ook leeftijd kan van invloed zijn op de voorkeuren. Om dit te onderzoeken is de leeftijd in klassen verdeeld. Als eis wordt gesteld dat het verschil tussen de leeftijdsklassen minimaal 5% moet zijn om relevant te zijn.

Tabel 25*Gemiddelde scores landschapskenmerk (%) per leeftijdsklasse.*

Kenmerk	6-19 jaar	20-39 jaar	40-59 jaar	60 jaar en ouder
Bos	26	28	30	32
Heide-, zand- en duingebied	16	17	18	20
Natuurlijk grasland, moeras en riet	13	13	14	14
Open agrarisch gebied	10	11	12	14
Halfopen agrarisch gebied	10	13	17	21
Kleinschalig agrarisch gebied	8	14	18	20
Zee en grote meren	20	19	19	18
Sloten, beken, rivieren en plassen	13	13	14	13
Bedrijven en industrie	6	4	4	4
Bewoningskernen	14	13	12	12
Bezienswaardigheden	50	50	47	47
Hoogteverschillen	45	45	36	27
Horizonvervuiling	58	58	60	55
Geluid van auto, trein, vliegtuig	63	65	66	60
Drukke van recreatieve fietsers	38	39	38	35

Er blijkt dan een aantal kenmerken significant te verschillen bij de verschillende leeftijdsklassen (tabel 25). Zo blijkt de gewenste hoeveelheid bos groter te worden naarmate de leeftijd hoger is. Jongeren wensen minder bos (minder dan het landelijke gemiddelde van 30%) dan ouderen. Toch is bos ook bij jongeren veruit favoriet ten opzichte van andere landschapskenmerken. Naarmate men ouder is, is de voorkeur voor de hoeveelheid halfopen en kleinschalig agrarisch gebied groter. Hoogteverschillen zijn vooral bij jongeren meer favoriet dan bij ouderen. Het blijken met name jonge mannen te zijn die hoogteverschillen aantrekkelijk vinden. Wellicht is dit een gevolg van de relatief grote hoeveelheid van website- bezoekers die vanaf een fietswebsite komen. Ouderen (60 jaar en ouder) storen zich relatief minder aan horizonvervuiling en geluid van auto's, treinen en vliegtuigen. Dit komt overeen met ander onderzoek (Goossen et al., 2001).

4 Aantrekkelijkheid

4.1 Inleiding

Uit paragraaf 2.6 is bekend dat aan de aantrekkelijkheid van het landschap rond de eigen woonplaats over de vijf jaren gemiddeld een 6,9 wordt gegeven. Elke respondent is hierbij meegenomen. Om een meer robuuste indeling te maken en minder aan het toeval over te laten, zijn alleen die postcodes geselecteerd waarin minimaal vijf websitebezoekers wonen. Het gaat dan om in totaal 1664 viercijferige postcodegebieden (51% van het totaal) met een totaal van 19.278 respondenten. Allereerst is berekend wat de gemiddelde aantrekkelijkheid is per postcodegebied. Over alle 1664 postcodegebieden ligt dit gemiddelde iets hoger (namelijk een 7,0) dan wanneer alle postcodegebieden worden meegenomen. Met deze meer robuuste gemiddelde aantrekkelijkheid is een aantal analyses uitgevoerd. In dit hoofdstuk wordt nagegaan of er relaties zijn tussen deze score en de persoonlijke kenmerken en de werkelijke situatie.

4.2 Relatie tussen aantrekkelijkheid en persoonlijke kenmerken

Er is geen significante relatie gevonden tussen geslacht en de aantrekkelijkheidsscore van het landschap rond de eigen woonplaats. Wederom is aangetoond dat het dus niet erg is dat meer mannen de website hebben bezocht dan vrouwen. Er is wel een significante relatie gevonden met leeftijd (tabel 26). Naarmate men ouder is, vindt men het landschap aantrekkelijker. Deze relatie is echter niet sterk met een correlatie van 0,12 en een verklaarde variantie van 1% (R-squared = 0,01).

Tabel 26

Gemiddelde aantrekkelijkheid landschap per leeftijdsklassen.

Leeftijdsklasse	Aantrekkelijkheid*
11 - 19 jaar	6,9
20 - 39 jaar	6,8
40 - 59 jaar	7,0
60 - 79 jaar	7,1
80 jaar en ouder	7,4

*significant $p < 0,001$; R-squared=0,01

4.3 Relatie tussen aantrekkelijkheid en werkelijke situatie

Bos is een populair landschapskenmerk. Onderzocht is of er een relatie is tussen de hoeveelheid bos dat de websitebezoeker ter beschikking heeft in een straal van 5 km rond zijn woonplaats en het rapportcijfer voor de aantrekkelijkheid van het landschap. Uit tabel 27 blijkt dat naarmate er meer bos is, men een hoger rapportcijfer geeft.

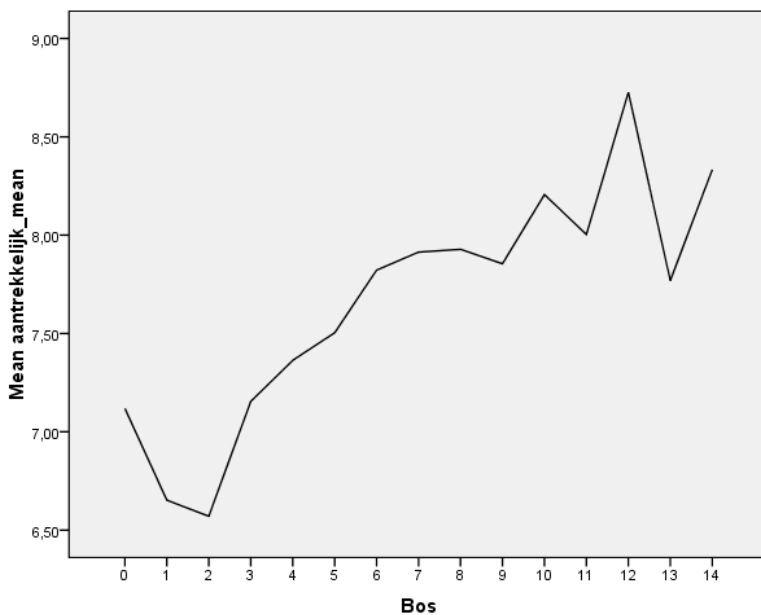
Tabel 27

Gemiddelde aantrekkelijkheid landschap per hoeveelheid bos in klassen.

Bos	Aantrekkelijkheid*	Postcode (%)
Geen (0%)	7,1	6
Zeer weinig (1-15%)	6,6	54
Weinig (15-30%)	7,3	30
Veel (30-45%)	7,9	7
Zeer veel (45% en meer)	8,0	2

*significant $p < 0,001$; R-squared=0,12

Figuur 11 geeft de relatie weer. Uit de figuur blijkt dat de extremen (geen en veel bos) nogal een wisselend rapportcijfer voor aantrekkelijkheid hebben. In de steekproef blijkt het maximum van 70%² bos voor te komen, terwijl in werkelijkheid 90% het maximum is. Er zijn geen respondenten in de steekproef opgenomen die meer dan 70% bos ter beschikking hebben en we weten dus niet wat hun rapportcijfer is. De lijn lijkt op een afnemende meeropbrengst. Door het wisselende rapportcijfer bij grote hoeveelheden bos, kan de lijn niet zomaar worden doorgetrokken. Het is dus onduidelijk of het een lineaire relatie is. De relatie is wel significant en de R-squared is 12,4%. Deze significantie zou iets hoger of lager kunnen liggen wanneer deze 'niet perfecte lineaire relatie' zou zijn onderzocht. Een dergelijke relatie vraagt om een ingewikkeld statistisch model waarvoor de tijd ontbreekt. De 12%-verklaring van het rapportcijfer wordt dus voorlopig verklaard door de hoeveelheid bos via een lineaire regressie.

Figuur 11

Relatie tussen hoeveelheid bos (%) en rapportcijfer voor aantrekkelijkheid.

² In de database komt een score van 14 overeen met de schuifjes op de website van 70% (14 maal 5).

De niet-perfect lineaire relatie blijkt ook uit tabel 28. Zowel de 'linearity' als de afwijking van de lineaire relatie (deviation from linearity) is significant.

Tabel 28

Mate van lineair verband tussen hoeveelheid bos en aantrekkelijkheid.

Hoeveelheid bos vs aantrekkelijkheid	Sum of squares	df	Mean square	F	Sign.
(combined)	304,820	4	76,205	94,639	.000
Linearity	204,185	1	204,185	253,578	.000
Deviation from linearity	100,635	3	33,545	41,660	.000

Uit het vorige hoofdstuk is bekend dat mensen die in een open agrarisch gebied wonen, toch graag bos zouden willen hebben. Het is dan ook interessant om te onderzoeken welk rapportcijfer ze geven aan de aantrekkelijkheid van hun landschap.

Tabel 29

Gemiddelde aantrekkelijkheid landschap per hoeveelheid open agrarisch gebied in klassen.

Open agrarisch gebied	Aantrekkelijkheid*	Postcode (%)
Geen (0%)	7,1	57
Zeer weinig (1-15%)	6,8	28
Weinig (15-30%)	6,8	12
Veel (30-45%)	6,8	2
Zeer veel (45% en meer)	6,6	1

*significant $p < 0,001$; R-squared=0,02

Uit tabel 29 blijkt dat websitebezoekers die in een omgeving wonen met zeer veel open agrarisch gebied (45% en meer) een lager rapportcijfer geven aan de aantrekkelijkheid van het landschap dan website bezoekers die minder open agrarisch gebied hebben. Websitebezoekers die geen open agrarisch gebied hebben, geven gemiddeld het hoogste cijfer aan de aantrekkelijkheid van het landschap. De relatie is significant, maar niet erg sterk (verklaarde variantie is 2%). Ook nu is sprake van een niet perfecte lineaire relatie.

Tabel 30

Gemiddelde aantrekkelijkheid landschap per hoeveelheid natuurlijk grasland, moeras en riet in klassen.

Natuurlijk grasland, moeras en riet	Aantrekkelijkheid*	Postcode (%)
Geen (0%)	6,7	49
Zeer weinig (1-15%)	7,3	50
Weinig (15-30%)	7,2	1

*significant $p < 0,001$; R-squared=0,08

De websitebezoekers (tabel 30) geven een hoger rapportcijfer voor de aantrekkelijkheid van het landschap als er meer natuurlijk grasland, moeras en riet voorkomt. De relatie is significant, maar niet erg sterk (verklaarde variantie is 8%). Er is sprake van een niet-perfecte lineaire relatie.

Er is geen significante relatie met de hoeveelheid zee en grote meren en de aantrekkelijkheidsscore.

Tabel 31

Gemiddelde aantrekkelijkheid landschap per hoeveelheid sloten, beken, rivieren en plassen in klassen.

Sloten, beken, rivieren en plassen	Aantrekkelijkheid*	Postcode (%)
Geen (0%)	7,6	15
Zeer weinig 1-15%)	7,2	57
Weinig (15-30%)	6,2	28
Veel (30-45%)	6,2	0,4

*significant $p < 0,001$; R-squared=0,24

Tabel 31 laat de opvallende uitkomst zien dat veel sloten, beken, rivieren en plassen een significante negatieve invloed hebben op de aantrekkelijkheidsscore (verklaarde variantie is 24%). Hoe meer klein water aanwezig is, hoe lager de score. Dit is opvallend omdat uit de huidige literatuur (Van den Berg et al., 2002) meestal een positieve relatie is tussen water en aantrekkelijkheid. Wellicht heeft het te maken met het feit dat er veel water in Nederland aanwezig is en dat de websitebezoeker vindt dat het wel iets minder mag.

De afwijking van de lineaire relatie is significant, dus er is geen sprake van een perfecte lineaire relatie.

Tabel 32

Gemiddelde aantrekkelijkheid landschap per hoeveelheid heide-, zand en duingebied in klassen.

Heide-,zand- en duingebied	Aantrekkelijkheid*	Postcode (%)
Geen (0%)	6,9	84
Zeer weinig (1-15%)	7,4	14
Weinig (15-30%)	7,7	2
Veel (30-45%)	8,3	0,2

*significant $p < 0,001$; R-squared=0,04

Er is een duidelijke significante lineaire relatie (tabel 32) tussen heide-, zand- en duingebied en de aantrekkelijkheidsscore, alhoewel die niet erg sterk is (verklaarde variantie is 4%). Hoe meer heide-, zand- en duingebieden, hoe aantrekkelijker het landschap wordt gevonden.

Tabel 33*Gemiddelde aantrekkelijkheid landschap per hoeveelheid bedrijven en industrie in klassen.*

Bedrijven en industrie	Aantrekkelijkheid*	Postcode (%)
Geen (0%)	7,6	33
Zeer weinig (1-15%)	6,7	62
Weinig (15-30%)	6,7	5
Veel (30-45%)	5,7	0,4
Zeer veel (45% en meer)	6,0	0,1

*significant $p < 0,001$; R-squared=0,23

Zowel voor bedrijven- en industrie-terreinen als voor bebouwing blijkt dat de aantrekkelijkheid afneemt naar mate er meer van deze kenmerken aanwezig zijn (tabel 33 en tabel 34). De bedrijven- en industrieterreinen heeft de grootste negatieve relatie (verklaarde variantie is 23%), maar ook de negatieve relatie met bebouwing is groot (verklaarde variantie is 19%). Opvallend is dat de aantrekkelijkheid weer toeneemt bij zeer veel bedrijven en industriegebieden. Gebieden als Pernis hebben blijkbaar een bepaalde aantrekkingskracht.

Tabel 34*Gemiddelde aantrekkelijkheid landschap per hoeveelheid bewoningskernen in klassen.*

Bewoningskernen	Aantrekkelijkheid*	Postcode (%)
Geen (0%)	7,5	4
Zeer weinig (1-15%)	7,4	36
Weinig (15-30%)	6,9	39
Veel (30-45%)	6,4	16
Zeer veel (45% en meer)	5,7	4

*significant $p < 0,001$; R-squared=0,19

Uit tabel 34 blijkt duidelijk dat de aantrekkelijkheid van het landschap afneemt naarmate er meer bewoningskernen aanwezig zijn. Tabel 35 geeft eenzelfde relatie indien naar de mate van stedelijkheid wordt gekeken. Bij beide kenmerken is de verklaarde variantie 19%.

Tabel 35*Gemiddelde aantrekkelijkheid landschap stedelijkheid in klassen.*

Stedelijkheid	Aantrekkelijkheid*	Postcode (%)
Niet	7,6	17
Weinig	7,3	22
Matig	7,0	19
Sterk	6,8	24
Zeer	6,2	18

*significant $p < 0,001$; R-squared=0,19

Er is geen lineair significante relatie tussen het aantal bezienswaardigheden en de aantrekkelijkheidsscore. Deze is er wel met hoogteverschillen (tabel 36).

Tabel 36

Gemiddelde aantrekkelijkheid landschap per hoogteverschil in klassen.

Hoogteverschil	Aantrekkelijkheid*	Postcode (%)
Geen (0%)	6,1	15
Zeer weinig (1-15%)	6,6	33
Weinig (15-30%)	7,3	32
Veel (30-45%)	7,8	13
Zeer veel (45% en meer)	7,8	6

*significant $p < 0,001$; $R\text{-squared} = 0,30$

De relatie is niet perfect lineair, maar wel sterk (30% van de aantrekkelijkheid wordt verklaard door hoogteverschillen). Hoe meer hoogteverschillen, hoe aantrekkelijker men het landschap vindt.

Met de andere aanvullende kenmerken is (naar verwachting) een negatieve significante relatie. Als er meer geluid is (correlatie van -0,39), meer horizonvervuiling (correlatie van -0,43) en meer drukte van fietsende recreanten (correlatie van -0,39), dan neemt de aantrekkelijkheidsscore af.

4.4 Invloed van kenmerken op aantrekkelijkheidsscore

In de vorige paragraaf is geconstateerd dat er vrij veel landschapskenmerken een significante relatie hebben met de aantrekkelijkheidsscore van het landschap rond de eigen woonplaats. Optelling van de afzonderlijke verklaarde variantie geeft meer dan 100%. Dit komt omdat sommige kenmerken sterk met elkaar samenhangen (zie bijlage 1).

Welke kenmerken dragen nu het meeste bij aan de aantrekkelijkheidsscore? Via de stepwise regressievergelijking wordt elk kenmerk afzonderlijk toegevoegd. Voeg je maar één kenmerk toe, dan blijkt dat sloten, beken, rivieren en plassen de grootste voorspellende waarde hebben. Voeg je nog een kenmerk toe dan blijkt dat een combinatie van sloten, beken, rivieren en plassen met natuurlijk grasland, moeras en riet de grootste voorspellende waarde heeft. Uit de stepwise regressievergelijking blijkt dat met twaalf kenmerken de grootst mogelijke verklaring kan worden gevonden, namelijk 52%. Dit hoge percentage geeft aan dat de aantrekkelijkheidsscore voor 52% verklaard wordt door twaalf van de vijftien onderscheiden kenmerken. De kenmerken zee en grote meren, drukte van recreatieve fietsers en open agrarisch gebied dragen niet bij aan de verklaring.

In tabel 37 staat weergegeven in welke mate een kenmerk bijdraagt aan de aantrekkelijkheidsscore. Van alle twaalf kenmerken heeft natuurlijk grasland, moeras en riet de grootste bijdrage aan de score, gevolgd door heide-, zand- en duingebieden.

Als er 5% (op de website gaan de schuifjes met stappen van 5%) meer natuurlijk grasland, moeras en riet wordt gemaakt, dan is de voorspelling dat de aantrekkelijkheidsscore met 0,218 toeneemt. De huidige gemiddelde aantrekkelijkheidsscore van 7,0 zou dan 7,2 worden. Als er 5% meer bedrijf- en industrieterreinen worden aangelegd, dan daalt de aantrekkelijkheid van het landschap met 0,102.

Een aantal kenmerken levert dus een negatieve bijdrage aan de score. Naar verwachting zijn dat de kenmerken bewoningskernen, bedrijven en industrie, geluid en horizonvervuiling. Opvallend is echter ook dat sloten, beken, rivieren en plassen een negatieve bijdrage leveren. Bijzonder is ook dat het kenmerk bos niet de grootste positieve bijdrage heeft. Kleinschalig agrarisch gebied heeft een grotere bijdrage aan de score dan halfopen agrarisch gebied. Wat ook opvalt is dat geluid en horizonvervuiling een relatief lage bijdrage leveren aan de aantrekkelijkheidscore.

Opgemerkt moet worden dat veel kenmerken onderling correleren (zie bijlage 1). Ze zijn niet onafhankelijk van elkaar. Als er ergens veel open agrarisch gebied is, dan is er dus weinig bos. De invloed van de afzonderlijke kenmerken moet in dit licht worden gezien.

Tabel 37

Bijdrage van elke kenmerk aan de aantrekkelijkheidscore.

Kenmerk	B Unstandardized coefficient ³
Natuurlijk grasland, moeras en riet	0,218
Heide-, zand- en duingebied	0,132
Bewoningskernen	-0,103
Bedrijven en industrie	-0,102
Bos	0,096
Sloten, beken, rivieren en plassen	-0,078
Kleinschalig agrarisch gebied	0,059
Hoogteverschillen	0,037
Bezienswaardigheden	0,034
Halfopen agrarisch gebied	0,031
Geluid van auto, trein, vliegtuig	-0,019
Horizonvervuiling	-0,017
(Constant)	5,995

³ De B is gekozen omdat elk kenmerk in principe dezelfde range heeft, namelijk van 0 tot en met 100% en er dus niet gestandaardiseerd hoeft te worden.

5 Overheid en bedrijfsleven

5.1 Inleiding

De resultaten kunnen zowel door de overheid gebruikt worden om gericht beleid te voeren als voor het bedrijfsleven om met de resultaten gericht promotie te voeren voor het eigen bedrijf of eigen regio.

5.2 Beleidsconsequenties

Voor het ruimtelijk beleid zijn er twee opties te onderscheiden:

- Kijken naar de voorkeuren van respondenten die een onvoldoende geven aan de aantrekkelijkheid van het landschap rond hun woonplaats.
- Maatregelen om de aantrekkelijkheid van het landschap te vergroten.

Om een beeld te krijgen van de voorkeuren van respondenten die een onvoldoende geven aan de aantrekkelijkheid van het landschap rond hun woonplaats, zijn alleen die postcodes geselecteerd waar meer dan vijf respondenten wonen en die gezamenlijk een onvoldoende hebben gegeven. In totaal blijken dit 3.009 respondenten te zijn. Van deze respondenten is berekend wat de werkelijke hoeveelheid van alle landschapskenmerken is die ze ter beschikking hebben en wat ze wensen. Deze respondenten zijn dus niet tevreden met wat ze werkelijk ter beschikking hebben (tabel 38).

Tabel 38

Gemiddelde scores per landschapskenmerk van respondenten die een onvoldoende geven aan hun landschap.

Kenmerk	Werkelijk (%)	Gewenst (%)	p-value (2-tailed)	Pearson r
Bos*	9	32	.691	-.029
Heide-, zand- en duingebied	0,5	18	.197	.099
Natuurlijk grasland, moeras en riet*	2	14	.926	.008
Open agrarisch gebied*	6	10	.770	-.030
Halfopen agrarisch gebied*	17	14	.709	.039
Kleinschalig agrarisch gebied*	10	17	.844	.019
Zee en grote meren	3	17	.358	-.085
Sloten, beken, rivieren en plassen	16	14	.396	-.067
Bedrijven en industrie *	9	7	.981	-.003
Bewoningskernen	28	14	.258	.106
Bezienswaardigheden	81	50	.456	-.057
Hoogteverschillen	6	39	.317	.077
Horizonvervuiling *	79	59	.726	-.025
Geluid van auto, trein, vliegtuig*	92	64	.478	.050
Drukte van recreatieve fietsers*	93	37	.863	-.014

*: $p < 0.05$

Er zijn veel significante relaties (aangeduid met *) bij de kenmerken tussen de werkelijke hoeveelheid en de gewenste hoeveelheid. Wat opvalt is dat deze respondenten gemiddeld meer bossen wensen (32%) dan landelijk (30%). Ook zien we dat veel respondenten in gebieden wonen met veel bebouwing en redelijk veel halfopen agrarisch gebied, sloten, beken, rivieren en plassen en bedrijf- en industrieterreinen. Van al deze vier kenmerken wensen ze minder. Ze wensen ook minder horizonvervuiling, geluidbelasting en drukte met recreatieve fietsers. Maar opvallend ook minder bezienswaardigheden. Wellicht komt dit omdat ze in steden wonen met veel beschermde stads- en dorpsgezichten en dit niet echt als bezienswaardig beschouwen, maar gewoon als hun dagelijkse woonomgeving.

Er kan een aantal maatregelen genomen worden om de aantrekkelijkheid van het landschap te vergroten. In paragraaf 4.4 staan de kenmerken die de meeste invloed hebben op de aantrekkelijkheidsscore. In gebieden waar de respondenten een onvoldoende geven voor het landschap, blijkt dat ze relatief veel sloten, beken, rivieren en plassen hebben. Dit kenmerk heeft ook een negatieve bijdrage op de aantrekkelijkheidsscore. Als een aantal sloten wordt gedempt, dan werkt dat dus positief. Daarvoor in de plaats natuurlijk grasland, moeras en riet maken heeft het meeste effect op de aantrekkelijkheidsscore. Wanneer in een straal van 5 km rond een woonplaats 5% sloten wordt omgezet in moeras en riet, dan stijgt de aantrekkelijkheidsscore met 0,3.

Een combinatie van het maken van een kleinschalig agrarisch gebied (via houtwallen) en moeras en riet geeft een nog grotere stijging. Lever je 10% sloten in voor 5% moeras en riet en 5% houtwallen dan zou het voorspelde rapportcijfer met 0,433 toenemen. Het dempen van een aantal sloten kost geen agrarisch productiegrond, maar het landschap wordt voor de recreant wel aantrekkelijker. Uiteraard moet worden onderzocht welk effect dit heeft op de waterhuishouding.

Het dempen van sloten lijkt in tegenspraak met tabel 8 waar sloten op de tweede plaats staan van voorkeuren. Er moet dan ook voorzichtig mee worden omgegaan en alleen in die gebieden waar veel sloten zijn. Uit de data van daarmotiekzijn blijkt dat als er veel sloten aanwezig zijn, men het geen probleem lijkt te vinden als een aantal sloten wordt omgezet in een ander landschapstype. Te veel sloten omzetten is echter niet gewenst.

Uit de resultaten blijkt dat de respondenten graag iets anders willen dan ze hebben. Hebben ze veel van een bepaalde landschapstype dan willen ze minder daarvan, hebben ze weinig van dat landschapstype, dan willen ze meer. Het komt er in feite op neer dat ze een diversiteit van landschapskenmerken willen hebben. Dit komt overeen met resultaten van ander onderzoek (Goossen et al., 2010) waarin gesteld wordt dat recreanten steeds met andere motieven gaan recreëren en daarbij dus een keuze willen hebben in verschillende belevings-sferen. Op lokaal en regionaal niveau moet er dus diversiteit aan landschappen zijn. Zoals elk dorp zijn eigen bakker, slager en kruidenier heeft. De diversiteit lijkt dus een soort basisbehoefte. Het gevaar dreigt dan dat alle gebieden op elkaar gaan lijken. Toch zal dit niet echt het geval zijn. Bossen op zandgrond zien er anders uit dan bossen op de klei. Elke regio zal zijn eigen streekeigen diversiteit aan landschappen kunnen hebben.

Maar ook op landelijk niveau moet er sprake zijn van diversiteit. Ook dat is mogelijk door grote eenheden van een landschapstype te behouden. De resultaten geven ook hiervoor een bewijs. Respondenten die in een bosrijk gebied wonen, willen weliswaar iets minder bos, maar nog altijd meer dan gemiddeld. En dit geldt ook voor respondenten die in open agrarisch gebied wonen. Dus van bestaande grote eenheden van een landschapstype, mag volgens de respondenten wel iets af om meer diversiteit op lokaal of regionaal niveau te krijgen, maar ook weer niet te veel. De grote eenheid moet wel herkenbaar blijven als kenmerkend voor het gebied.

5.3 Bedrijfsleven

Met name het bedrijfsleven dat afhankelijk is van de kwaliteit van het landschap (zoals bedrijven die verblijfs-recreatieve accommodatie aanbieden, makelaars, hoofdkantoren van de dienstensector) kunnen de website gebruiken om te achterhalen in hoeverre het landschap waar ze gevestigd zijn, uniek is. Het enige dat ze hoeven te doen is hun 6 positie postcode in te vullen op de website. De schuifjes gaan dan direct staan op de percentages zoals daadwerkelijk voorkomt in een straal van 5 km rond hun postcode. Als hun bedrijf in een min of meer uniek landschap ligt, dan kunnen ze dat in hun promotie verwerken, vooral als het landschap past bij de voorkeuren van toeristen. Dat dit positief werkt, blijkt uit een onderzoek dat studenten gedaan hebben met de website daarmoetikzijn (Kooiman et al., 2008). Aan respondenten die een email hebben achtergelaten hebben de studenten de vraag gesteld of de respondenten daadwerkelijk het gebied bezocht hebben dat was aanbevolen op de website. Van de 625 respondenten die gereageerd hebben, bleek 30% daadwerkelijk het gebied dat was aanbevolen bezocht te hebben (voor 11% was dat de eerste keer). Ruim 54% heeft er zelfs overnacht. Circa 55% gaf aan de gebieden niet te hebben bezocht, maar 75% daarvan is van plan dat in de toekomst wel te doen. Van deze mensen heeft 20% nadere informatie gezocht over de aanbevolen gebieden.

Ook voor bedrijven die in minder unieke landschappen zijn gevestigd, kan het aantrekkelijk zijn om de website te bezoeken. Via het kaartje krijgt men snel overzicht waar in Nederland nog meer van dergelijke landschappen aanwezig zijn. Met de bedrijven die daar gevestigd zijn kan gezamenlijk promotie worden gemaakt. Ook kunnen vergelijkingen gemaakt worden met betrekking tot de omzet en winstmarges van bedrijven met dezelfde landschapsamenstelling. Op deze manier kan achterhaald worden welk deel van de omzet c.q. winst aan het landschap en aanvullende kwaliteiten is toe te rekenen.

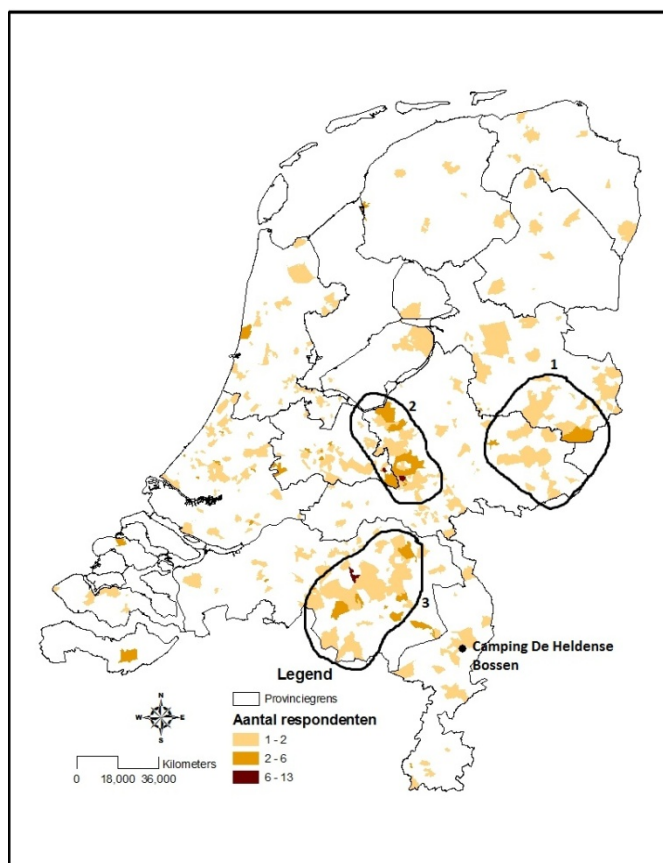
Ten slotte kan het voor bedrijven interessant zijn hoeveel websitebezoekers het landschap waar het bedrijf ligt, aantrekkelijk vinden. Via een gerichte promotie kan geprobeerd worden om deze mensen te verleiden van hun bedrijf gebruik te maken, bijvoorbeeld door een overnachting te boeken. Als voorbeeld wordt hier camping De Heldense Bossen (www.deheldensebossen.nl) in de gemeente Peel en Maas in Noord-Limburg uitgewerkt. In tabel 39 staat weergegeven hoe de omgeving rond de camping is opgebouwd. Het blijkt dat de belangrijkste kenmerken kleinschalig agrarisch gebied, bossen en halfopen agrarisch gebied zijn. De camping ligt in een omgeving met een geluidbelasting dat in 75% in Nederland voorkomt. Het is er dus niet extreem lawaaiig of extreem stil. Hetzelfde geldt voor horizonvervuiling. In een straal van 5 km rond de camping komen iets minder bezienswaardigheden dan gemiddeld in Nederland voor en het is er iets rustiger met recreatieve fietsers. De omgeving is niet helemaal vlak; er zijn enkele hoogteverschillen.

Tabel 39*Scores per landschapskenmerk camping Heldense Bossen (5988NH).*

Kenmerk	Werkelijk (%)
Bos	25
Heide-, zand- en duingebied	0
Natuurlijk grasland, moeras en riet	0
Open agrarisch gebied	0
Halfopen agrarisch gebied	20
Kleinschalig agrarisch gebied	40
Zee en grote meren	0
Sloten, beken, rivieren en plassen	5
Bedrijven en industrie	5
Bewoningskernen	5
Bezienswaardigheden	40
Hoogteverschillen	30
Horizonvervuiling	25
Geluid van auto, trein, vliegtuig	25
Drukke van recreatieve fietsers	40

Via de database kan achterhaald worden hoeveel respondenten dit landschap aantrekkelijk vinden. De gedachte is dat in ieder geval 50% van de voorkeuren van een respondent in een landschap aanwezig zou moeten zijn. In dit geval de twee belangrijkste kenmerken, namelijk kleinschalig agrarisch gebied en bos. Bij bos is de rangorde tussen 20 en 30 aangehouden als selectie. Bij kleinschalig de rangorde 30 tot 50. Minimaal is dus altijd 50% van het landschap als selectie genomen. Deze voorkeuren zijn in het databestand met ruim 50.000 respondenten geselecteerd via SPSS. Er blijken in totaal 692 respondenten te zijn met een dergelijke voorkeur. Van de respondenten is ook de 4-posities postcode bekend zodat achterhaald kan worden of er bepaalde clusters zijn waar deze potentiële toeristen wonen.

Figuur 12 laat zien dat er drie clusters zijn, namelijk de gebieden Oost-Brabant (nummer 3 op de kaart), West-Gelderland aan de grens met Utrecht (nummer 2 op de kaart) en weerszijden van de grens Oost-Gelderland en Overijssel (nummer 1 op de kaart). De drie regio's zijn gekozen door ongeveer 30% van de 692 respondenten. Gerichte advertentie in plaatselijke kranten van deze gebieden kan wellicht voor de camping extra toeristen opleveren. Van veel respondenten is ook de 6-posities postcode bekend. In die gebieden zou dan heel gericht een flyer over de camping en de omgeving per post bezorgd kunnen worden.

Figuur 12

Clusters van respondenten met interesse in een landschap rond camping De Heldense Bossen.

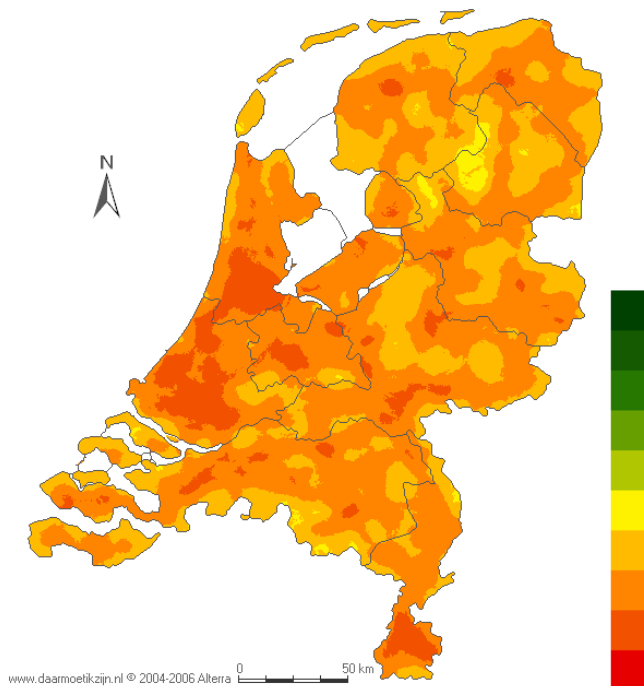
6 Meest en minst ideale gebieden van Nederland

6.1 Inleiding

Op basis van de ingevulde wensen kan een kaartje voor heel Nederland gemaakt worden. Daarbij zijn alle 33.000 kaartjes over elkaar gelegd en is ook het gemiddelde in kaart gebracht.

6.2 Alle kaarten over elkaar

Als alle persoonlijk gemaakte kaarten over elkaar worden gelegd, dan blijkt dat er een gemiddelde uit te komen dat weinig opvallend is (figuur 13). Dit is niet verwonderlijk, want er zijn miljarden combinaties te maken. De kans dat twee personen eenzelfde kaart maken is uitermate klein. Er komen veel gebieden voor met een score van 3 of 4. Het geeft niet alleen aan dat gemiddeld Nederland nog niet het ideale landschap heeft, maar het geeft ook aan dat de mening over ideaal sterk verschillend is. De extreme kaarten worden weggemiddeld.

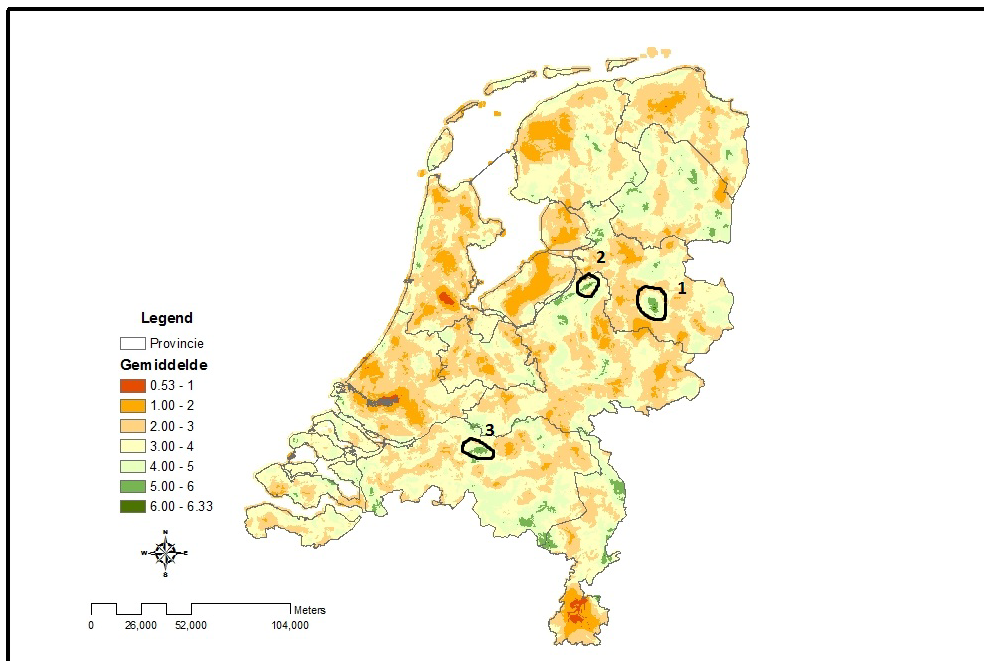
Figuur 13

Resultaat van alle persoonlijke kaarten over elkaar gelegd (rood is 1; donkergroen is 10).

De Randstad lijkt verder van een ideaal landschap verwijderd te zijn en het gebied op de grens tussen Drenthe en Friesland benadert het gemiddelde ideaal beter.

6.3 Top Drie-gebieden

Figuur 14 laat een kaart zien als de gemiddelde score van elk kenmerk uit tabel 9 en tabel 12 worden gebruikt. Het kaartje geeft aan waar deze gemiddelde score van al de kenmerken het meest voorkomt.

Figuur 14

Mate waarin het landschap aan gemiddelde voorkeur voldoet.

Het resultaat geeft een beeld in hoeverre Nederland voldoet of afwijkt van het landelijk gewenste gemiddelde. Het geeft daarmee ook de diversiteit van de landschappen aan. Als er veel hoog scorende gebieden zouden zijn, dan lijken gebieden dus allemaal erg op elkaar. Er zouden dan geen 'extreme' landschappen zijn zoals gebieden met erg veel bos of met erg veel hoogteverschillen. Wat ook mee speelt is dat de websitebezoekers veel kenmerken hebben gebruikt bij het invullen. Gemiddeld heeft men 8,5 kenmerken ingevuld (zowel landschap als aanvullende kenmerken). Dit betekent een hoge mate van afwisseling. Het ideale gebied moet dan van alles wat hebben binnen een straal van 5 km. Dit komt in Nederland niet veel voor. Het kaartje in figuur 14 wil dan ook niet zeggen dat Nederlanders hun landschap niet mooi vinden. De gemiddelde aantrekkelijkheid is namelijk een 6,9 (zie paragraaf 2.6).

Met deze relativeringen zijn er gebieden aan te wijzen die relatief goed scoren. Figuur 14 geeft dit aan waarbij hoe groener, hoe beter en hoe roder, hoe slechter. De hoogste score is een 6,3 ofwel het gebied heeft 63% van het ideale gemiddelde landschap.

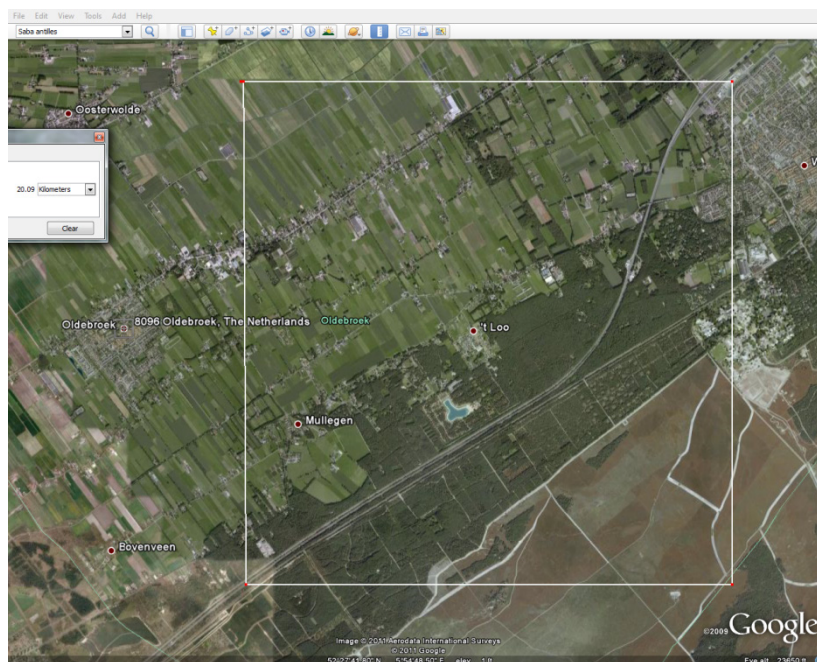
Er zijn drie gebieden die het gewenste gemiddelde landschap het meest benaderen. In tabel 40 staan deze weergegeven. Deze drie gebieden hebben een grote diversiteit in landschappen zoals de hoeveelheid agrarisch gebied, bossen en heide-, zand- en duingebieden (figuur 15).

Tabel 40

Top Drie van gebieden die het gemiddelde landschap het meest benaderen

	Naam	Gemeente	Score
1	Nijverdalen	Hellendoorn	6,33
1	't Loo Oldebroek	Oldebroek	6,33
3	Drunen	Heusden	6,20

De omgeving van Nijverdalen in de gemeente Hellendoorn en 't Loo Oldebroek in de gemeente Oldebroek scoren allebei het hoogste. Het gebied zuidelijk van Drunen in de gemeente Heusden staat op de derde plaats.

Figuur 15

Voorbeeld van het landschap rond 't Loo Oldebroek binnen een straal van 5 km.

Het laagst scorende gebied is het westelijk Havengebied in Amsterdam en het stedelijk gebied tussen Rotterdam en Schiedam. Zuid- en Midden-Limburg scoren ook niet hoog. Behalve de relatief veel voorkomende bebouwing en bedrijven- en industriegebieden en de geluidbelasting vanuit luchthaven Maastricht-Aachen heeft dit gebied ook te veel hoogteverschillen. Dit unieke aspect komt in een gemiddelde niet goed terug. Wellicht is het te wijten aan de relatief vele bezoekers die van fietswebsites komen en een voorkeur hebben voor een vlak land in plaats van heuvelachtig. Een analyse laat zien dat respondenten afkomstig van fietswebsites inderdaad minder voorkeur hebben voor heuvelachtig land. Het gemiddeld gewenste hoogteverschil staat bij hen op 24,5% tegenover 41% landelijk.

7 Analyse landschapsvoorkeuren doelgroepen

7.1 Inleiding

De data afkomstig van de website kunnen ook gebruikt worden voor allerlei analyses van specifieke doelgroepen. In dit hoofdstuk wordt een aantal toepassingen beschreven. De toepassingen hebben betrekking op zowel specifieke gebieden als op specifieke doelgroepen.

7.2 Nationaal Landschap Eemland-Arkenheem

Interessant is om de voorkeuren te analyseren van mensen die in of rond dit Nationaal Landschap wonen. Als grens is ongeveer 10 km genomen vanaf het centrum van het gebied. In het noordelijke deel is het Eemmeer en Nijkerkernauw als grens genomen. De verwachting is dat mensen uit Flevoland niet zo snel in dit gebied zullen gaan recreëren in verband met de beperkte bereikbaarheid als gevolg van het Veluwemeer.

In dit gebied hebben 550 mensen de website bezocht. Deze mensen hebben hun voorkeuren voor bepaalde landschapstypen kenbaar gemaakt. Voor de analyse is wederom alleen de eerste 'invulling' van de voorkeuren gebruikt, omdat dit waarschijnlijk het meest overeenkomt met de primaire wensen. Op basis van de ingevulde wensen van de websitebezoeker kan een beeld gekregen worden hoe de gemiddelde websitebezoeker uit dit gebied zijn of haar ideale landschap ziet en uit welke indicatoren dit moet bestaan. Tabel 41 geeft hiervan een overzicht. De verdeling komt veel overeen met het landelijk gemiddelde. Circa 66% van de bezoekers wil in ieder geval een zekere hoeveelheid bos in zijn/haar favoriete landschap hebben. Inwoners van dit gebied houden van water, want sloten, beken rivieren en plassen staan op de tweede plaats (58%), op de voet gevolgd door heide-, zand- en duingebieden (58%). Ook natte natuurgebieden (45%) scoren redelijk evenals halfopen agrarisch gebied (37%).

Tabel 41

Gemiddelde voorkeur landschapstypen bewoners Eemland-Arkenheem.

Landschapstype	Wil het hebben	Absoluut niks	Maakt niet uit
Bos	65,8	2,0	32,2
Rivieren, kanalen, plas	58,4	6,0	35,6
Heide-,zand- en duingebied	58,2	6,2	35,6
Natte natuur	44,8	6,7	48,5
Halfopen agrarisch	37,4	6,2	56,4
Zee en grote meren	37,1	10,0	52,9
Kleinschalig agrarisch	33,2	7,3	59,5
Bewoning	31,8	9,1	59,1
Open agrarisch	29,2	8,4	62,4
Industrieterreinen	8,0	16,9	75,1

Industriegebieden worden gemiddeld het minst favoriet gevonden. Opvallend is het resultaat voor open agrarische gebieden, zee en grote meren. Het aantal bezoekers dat open agrarisch gebied in hun ideale landschap wil hebben is relatief klein, terwijl dit gebied zich juist kenmerkt door openheid. Het aantal bezoekers dat niet van zee en grote meren houdt is relatief groot.

Een iets ander beeld komt naar voren wanneer gevraagd wordt naar de hoeveelheid van een type landschap in hun ideale gebied. In tabel 42 staan de gemiddelden van elk landschapstype. De gemiddelde inwoner uit dit gebied wil het liefst 31% bos hebben in zijn/haar ideale landschap. Het ideale landschap moet verder 20% aan zee en grote meren hebben en 19% heide-, zand- of duingebied.

Tabel 42

Gemiddelde gewenste en aanwezige hoeveelheid (%) in een straal van 5 km rond postcodegebied per landschapstype.

Landschapstype	Gewenst ⁴ (%)	Aanwezig (%)
Bos	31,3	18,1
Zee en grote meren	20,4	1,6
Heide-, zand- en duingebied	19,3	1,6
Halfopen agrarisch	16,3	16,3
Kleinschalig agrarisch	16,0	22,6
Open agrarisch	14,5	11,3
Natte natuur	14,5	2,1
Rivieren, kanalen, plas	14,3	5,1
Bebouwing	12,8	17,6
Industriegebieden	4,1	2,7

Maar er moet ook halfopen agrarisch gebied zijn (16%). Daarnaast moet er voor 16% kleinschalig agrarisch gebied voorkomen. Ook nu scoren industriegebieden (4%), open agrarisch gebied (14%) en bebouwing (13%) laag in vergelijking tot andere indicatoren, evenals natte natuurgebieden (15%) en rivieren, kanalen en plassen (14%).

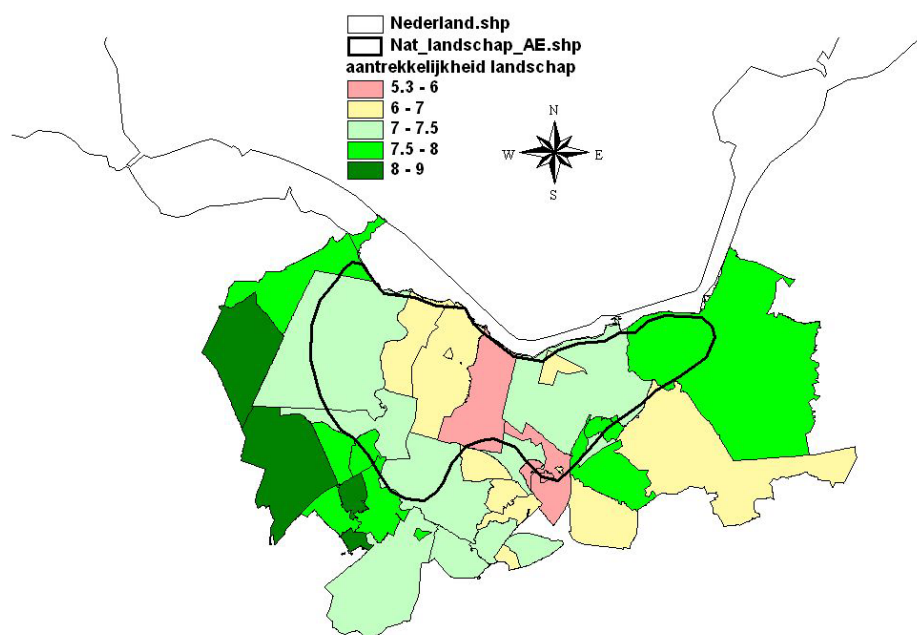
Het lijkt er op dat de inwoners van dit gebied ook nu juist het tegenovergestelde prefereren van wat ze hebben. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de verdeling van het al aanwezig type landschap rond hun postcode. Er komt minder bos voor dan gewenst. Opvallend is dat de aanwezige hoeveelheid halfopen agrarisch gebied precies gelijk is aan de hoeveelheid dat gewenst is. Kleinschalig agrarisch landschap komt meer voor dan gewenst en open agrarisch gebied komt minder voor dan gewenst. Dit laatste wordt vooral veroorzaakt door de meer zuidelijke postcodes. In een straal van 5 km rond deze postcodes komen meer bos en kleinschalig agrarisch landschap voor dan in het Nationaal Landschap zelf.

Opvallend zijn de wensen van de deelnemers die in Bunschoten-Spakenburg wonen (een aantal van 26). Zij willen nog meer bos (36%) en heide-, zand en duingebieden (24%) dan gemiddeld. Daarentegen willen ze graag iets minder open agrarisch gebied (13%); het type landschap dat in hun omgeving voorkomt.

⁴ Het totaal is meer dan 100% door de ongelijke verdeling van de antwoordcategorie 'maakt niet uit'.

Deze voorkeuren voor een ideaal landschap wil niet zeggen dat ze niet tevreden zijn over hun huidige omgeving of dat ze dat in hun huidige omgeving zouden willen hebben. Op de vraag in hoeverre ze het landschap in hun omgeving aantrekkelijk vinden, geven de 550 deelnemers gemiddeld een 7,3 als rapportcijfer.

Per postcodegebied is er wel een verschil, zoals figuur 16 laat zien. Inwoners uit Baarn en Soest waarderen het landschap in hun omgeving hoog. Inwoners uit Bunschoten-Spakenburg waarderen hun landschap daarentegen relatief laag.

Figuur 16

Oordeel over de gemiddelde aantrekkelijkheid (1-10) van het landschap in de directe omgeving van de woning van de deelnemer aan www.daarmoetikzijn.nl.

Naast het landschap kunnen nog andere aanvullende kenmerken worden gekozen om een gebied aantrekkelijk te maken, zoals bezienswaardigheden en reliëf. Naast 'maakt niet uit' kan men kiezen op een 100-punt schaal van 'absoluut niks' tot 'heel veel'.

Tabel 43

Gemiddelde gewenste en aanwezige hoeveelheid (%) in een straal van 5 km rond postcodegebied per positief belevingskenmerk.

Belevingskenmerk	Gewenst (%)	Aanwezig (%)
Attracties	46,5	84,3
Reliëf	37,2	20,8

Zoals uit tabel 43 blijkt zijn er meer bezienswaardigheden in de omgeving dan dat men eigenlijk wenst. Daarentegen hebben de omgevingen van de postcodes minder reliëf dan gewenst.

Storende elementen kunnen afbreuk doen aan een landschap. Het ontbreken van deze storende elementen kan een meerwaarde betekenen voor een landschap. Naast 'maakt niet uit' kan men kiezen op een 100-punten schaal van 'niet storend' tot 'zeer storend'.

Tabel 44

Gemiddelde verstoring en aanwezige hoeveelheid (%) in een straal van 5 km rond postcodegebied per negatief belevingskenmerk.

Belevingskenmerk	Storend (%)	Aanwezig (%)
Horizonvervuiling	59,5	41,3
Geluidbelasting	62,5	10,5
Drukke met fietsers	36,7	9,5

De deelnemers vinden gemiddeld geluidbelasting vrij storend, maar het komt niet erg veel voor in de omgevingen van de postcodes. Ditzelfde geldt voor drukke met fietsers. De deelnemers vinden horizonvervuiling ook redelijk storend en dit komt wel voor in de omgevingen van de postcodes (tabel 44). Nadere analyses zou moeten uitmaken waar dit precies is. Alterra heeft hiervoor Viewscape ontwikkeld waarmee de openheid van het landschap vanaf de weg, fietspad of wandelpad berekend kan worden.

7.3 Buitenlanders

In 2007 is een Engelstalige versie gelanceerd en in 2008 heeft de Engelstalige versie op de website HiddenHolland van het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC) gestaan.

De uitkomsten moeten met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden, omdat een 'beperkt aantal toeristen de website hebben bezocht, aangezien de website HiddenHolland (waar een link was geplaatst naar daarmoetikzijn) niet erg vindbaar was. De resultaten zijn vooralsnog slechts een indicatie. Voor de analyse zijn data verzameld vanaf het begin van de Engelstalige website (maart 2007) tot en met 17 februari 2009. In deze periode zijn 442 kaartjes gemaakt door 299 buitenlanders. De buitenlanders hebben dus gemiddeld 1,5 kaartje gemaakt.

Tabel 45*Landen waar de bezoekers aan de Engelstalige versie vandaan komen.*

Land	N	%	Land	N	%
Afghanistan	1	0.33	Nederland	58	19.40
Australië	4	1.34	Nederlandse Antillen	1	0.33
België*	107	24.08	Nieuw Zeeland	1	0.33
Brazilië	1	0.33	Noorwegen	6	2.01
Canada	4	1.34	Oekraïne	1	0.33
China	1	0.33	Oostenrijk	11	3.68
Colombia	1	0.33	Polen	3	1.00
Denemarken	3	1.00	Portugal	4	1.34
Duitsland	9	3.01	Roemenië	1	0.33
Estland	10	3.34	Servië	1	0.33
Finland	14	4.68	Slovenië	2	0.67
Frankrijk	11	3.68	Spanje	4	1.34
Griekenland	1	0.33	Tsjechië	4	1.34
Hongarije	6	2.01	Turkije	1	0.33
Ierland	2	0.67	Vanuatu	1	0.33
India	2	0.67	Verenigd Koninkrijk	12	4.01
Iran	1	0.33	VS	11	3.68
Italië	11	3.68	Zweden	3	1.00
Malta	2	0.67	Zwitserland	2	0.67
			Onbekend	16	5.35
			Totaal	334	100.00

*incl. bezoekers aan www.daarmoetikzijn.nl

In het vervolg van dit hoofdstuk worden alleen de resultaten bekend gemaakt van het eerste bezoek en/of de eerste verdeling van voorkeuren.

Tabel 45 geeft een overzicht van de verschillende landen waar de bezoekers aan de website vandaan komen. In totaal zijn er 38 landen genoteerd (inclusief Nederland). Indien Nederland en 'onbekend' buiten beschouwing worden gelaten, dan komen de meeste bezoekers uit België. Deze zijn vooral afkomstig van www.daarmoetikzijn.nl en zullen vooral uit Vlaanderen komen. De Belgen worden gevolgd door bezoekers uit Finland, Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Italië, Oostenrijk, Verenigde Staten, Estland en Duitsland.

Bezoekers vanuit Nederland en waarvan het land onbekend is, worden in het vervolg niet meegenomen in de verdere analyse. Er is te weinig bekend waarom bezoekers uit Nederland de Engelstalige website hebben bezocht. Mogelijk zijn het buitenlanders die in Nederland wonen, maar het kunnen ook andere redenen zijn, zoals medewerkers van het NBTC die de website ter controle van HiddenHolland hebben gebruikt. De analyse van landschapsvoorkeuren is daardoor gebaseerd op een totaal van 225 bezoekers. Deze bezoekers worden vergeleken met de bezoekers aan www.daarmoetikzijn.nl over de afgelopen vijf jaar.

De gemiddelde leeftijd van de 225 buitenlandse bezoekers is 40 jaar; die van de Nederlandse bezoeker is 45 jaar. De buitenlandse bezoekers zijn dus gemiddeld iets jonger in leeftijd. De verdeling naar geslacht is meer gelijk bij de buitenlandse bezoekers: 47% vrouw en 53% man. Dit is in tegenstelling tot de Nederlandse bezoekers waar meer mannen zijn (61%).

De buitenlandse bezoekers geven gemiddeld een 6,4 voor de aantrekkelijkheid van het landschap rond de eigen woonplaats. Nederlanders geven gemiddeld over de vijf jaren een 6,9. Nederlanders lijken dus positiever te zijn over de aantrekkelijkheid van het landschap rond hun eigen woonplaats dan de buitenlander. Wel moet worden opgemerkt dat niet bekend is waar de buitenlander woont. Als een groot gedeelte van de 225 bezoekers in een stad woont, is dit mogelijk de reden voor dit lagere cijfer. Ook Nederlanders die in een stad wonen, geven een lager cijfer.

Tabel 46

Verdeling (%) van de voorkeuren naar het al dan niet aanwezig zijn van een type landschap per groep.

Type	Aanwezig		Niets		Maakt niet uit	
	Toerist	NL	Toerist	NL	Toerist	NL
Bos	66,4	66,1	4,4	4,4	29,2	29,5
Zee en grote meren	64,1	36,9	4,9	10,2	31,0	52,9
Sloten, beken, rivieren en plassen	59,7	56,3	8,0	7,6	32,3	36,1
Natuurlijk grasland, moeras en riet	54,8	45,5	5,8	8,5	39,4	46,0
Heide-, zand- en duingebied	50,9	55,8	10,6	7,9	38,5	36,3
Bewoningskernen	43,4	33,9	9,7	10,4	46,9	55,7
Open agrarisch	38,1	28,2	7,5	11,6	54,4	60,2
Halfopen agrarisch	34,1	37,7	6,2	7,3	59,7	55,0
Kleinschalig agrarisch	33,6	33,9	8,4	8,8	58,0	57,3
Industrie, bedrijventerrein	15,5	10,2	18,6	21,1	65,9	68,7

Tabel 46 geeft de vergelijking aan tussen de voorkeuren van buitenlanders en Nederlanders voor bepaalde landschapskenmerken. Daarbij moet worden opgemerkt dat het niet duidelijk is of de buitenlanders bij het invullen van hun voorkeuren Nederland op het oog hebben gehad, of meer algemeen hun voorkeuren hebben ingevuld. Er is weliswaar om een meer algemene voorkeur gevraagd, maar of deze bezoekers dat ook gedaan hebben is niet helemaal zeker.

Bossen zijn zowel bij buitenlanders als Nederlanders het meest populaire landschapstype en, niet verrassend, industrie- en bedrijventerreinen de minst populaire. Rond 66% van de buitenlanders en Nederlanders geeft aan dat er een zekere hoeveelheid bos in hun voorkeurslandschap aanwezig moet zijn. Even veel buitenlanders als Nederlanders geven aan (4,4%) geen bos te willen in hun voorkeurslandschap.

Bij een vergelijking valt direct op dat buitenlanders meer 'waterachtige gebieden' willen dan Nederlanders die meer 'droge' gebieden, zoals heide- zand en duingebieden prefereren. Meer buitenlanders geven aan in hun ideale landschap zee, natuurlijk grasland, moeras en riet aanwezig te willen hebben dan Nederlanders. Er is vooral een verschil in voorkeur voor de zee. Opvallend is dat relatief veel buitenlanders ten opzichte van Nederlanders geen heide-, zand- of duingebieden prefereren. Buitenlanders hebben een meer uitgesproken voorkeur voor bepaalde typen agrarische gebieden. Een open agrarisch gebied wordt meer geprefereerd dan de Nederlanders die meer voor een halfopen agrarisch gebied gaan. Opvallend is ook de relatief hogere preferenties van bewoningskernen en industrie- en bedrijventerreinen van de buitenlanders dan de Nederlanders. Hierbij moet worden bedacht dat de buitenlanders weten dat ze een kaartje van Nederland krijgen en mogelijk anticiperen op de 'verstedelijking'.

Op de website kan aangegeven worden hoeveel men wil hebben van aanvullende kenmerken in en van het landschap, zoals cultuurhistorische bezienswaardigheden en hoogteverschillen. Het blijkt dat buitenlanders gemiddeld net iets meer aanvullende kenmerken prefereren dan Nederlanders (tabel 47).

Tabel 47

Verdeling (%) van de voorkeuren naar het al dan niet aanwezig zijn van aanvullende kenmerken per groep.

Type	Aanwezig		Geen		Maakt niet uit	
	Toerist	NL	Toerist	NL	Toerist	NL
Bezienswaardigheden	78,3	65,7	2,2	3,1	19,5	31,2
Hoogteverschillen	63,2	58,9	4,9	5,1	31,9	36,0

Ten slotte kan op de website worden aangegeven in hoeverre bepaalde kenmerken in een landschap verstorend kunnen werken voor de respondent. Dit kan worden ingevuld op een 100-punten schaal. Een '0' staat voor niet verstorend en '100' voor zeer verstorend. Ook nu is er een keuze 'maakt niet uit'. Het blijkt dat buitenlanders ook bepaalde kenmerken meer verstorend vinden dan Nederlanders. Dit geldt vooral voor geluidsbelasting en drukte van recreatieve fietsers. Zowel buitenlanders als Nederlanders vinden geluidsbelasting het meest verstorend (tabel 48).

Tabel 48

Verdeling (%) van de voorkeuren naar het al dan niet aanwezig zijn van verstorende elementen per groep.

Type	Verstorend		Niet verstorend		Maakt niet uit	
	Toerist	NL	Toerist	NL	Toerist	NL
Geluid	80,1	74,7	4,4	3,3	15,5	22,0
Horizonvervuiling	70,4	68,4	3,5	3,5	26,1	28,1
Drukke van fietsers	64,2	57,0	4,4	6,1	31,4	36,9

Er is een afwijking in de gemiddelde hoeveelheid (tabel 49). Nederlanders prefereren meer bos (30%) en heide-, zand- en duingebieden (18%) dan buitenlanders (respectievelijk 25% en 17%), die weer meer zee en grote meren willen hebben in hun ideale landschap. Ook voor de overige landschapskenmerken (op rivieren en halfopen agrarisch gebied na) ligt de gewenste gemiddelde hoeveelheid van de buitenlanders hoger dan voor de Nederlanders.

Tabel 49*Verdeling (%) van de gewenste gemiddelde hoeveelheid van landschap per groep.*

Type	Gemiddelde hoeveelheid	
	Toerist	NL
Bos	25	30
Zee en grote meren	24	20
Heide-, zand- en duingebied	17	18
Kleinschalig agrarisch	17	17
Natuurlijk grasland, moeras en riet	16	14
Bewoningskernen	15	12
Open agrarisch	14	12
Halfopen agrarisch	14	17
Sloten, beken, rivieren en plassen	13	14
Industrie, bedrijventerrein	8	4

De gemiddelde hoeveelheid cultuurhistorische bezienswaardigheden die buitenlanders prefereren ligt hoger dan voor de Nederlanders (tabel 50).

Tabel 50*Verdeling (%) van de gemiddelde hoeveelheid van aanvullende kenmerken per groep.*

Type	Gemiddelde hoeveelheid	
	Toerist	NL
Bezienswaardigheden	52	44
Hoogteverschillen	40	41

Bij de berekening van een gemiddelde is een getal van 50 het midden en kan worden geïnterpreteerd als wel of niet verstorend. Zowel buitenlanders als Nederlanders vinden geluidbelasting verstorend en wel in dezelfde mate (tabel 51). Horizonvervuiling wordt door Nederlanders gemiddeld als meer verstorend aangemerkt dan door buitenlanders. Drukke door recreatieve fietsers wordt door beide groepen niet als erg verstorend aangemerkt.

Tabel 51*Verdeling (%) van de gemiddelde hoeveelheid van verstorende elementen per groep.*

Type	Gemiddelde verstoring	
	Toerist	NL
Geluid	66	68
Horizonvervuiling	51	61
Drukke van fietsers	41	40

7.4 Belgische bezoekers

Omdat België een belangrijk herkomstland is voor het Nederlands toerisme, is een analyse gemaakt van de preferenties van de Belgen. De gemiddelde leeftijd van de 107 Belgen (voornamelijk Vlamingen) is 51 jaar. Dit is hoger dan die van de gemiddelde Nederlandse bezoeker. De verdeling naar geslacht is ongelijk; 42% vrouw en 58% man en komt overeen met de Nederlandse verdeling. De gemiddelde aantrekkelijkheid van het landschap rond hun eigen woonplaats is een 6,4. De Belgen vinden hun eigen landschap gemiddeld minder aantrekkelijk dan de gemiddelde Nederlander die daarvoor een 6,9 geeft.

Tabel 52

Percentage Belgen en Nederlanders (NL) dat een landschapstype prefereert.

Type	Aanwezig		Niets		Maakt niet uit	
	Belgen	NL	Belgen	NL	Belgen	NL
Heide-, zand- en duingebied	64,5	55,8	5,6	7,9	29,9	36,3
Sloten, beken, rivieren en plassen	57,0	56,3	5,6	7,6	37,4	36,1
Bos	55,1	66,1	1,9	4,4	43,0	29,5
Natuurlijk grasland, moeras en riet	46,7	45,5	7,5	8,5	45,8	46,0
Zee en grote meren	45,8	36,9	3,7	10,2	50,5	52,9
Halfopen agrarisch	38,4	37,7	3,7	7,3	57,9	55,0
Kleinschalig agrarisch	34,6	33,9	5,6	8,8	59,8	57,3
Open agrarisch	30,8	28,2	5,6	11,6	63,6	60,2
Bewoningskernen	24,3	33,9	10,3	10,4	65,4	55,7
Industrie, bedrijventerrein	4,6	10,2	20,6	21,1	74,8	68,7

Opvallend is dat er minder Belgen (tabel 52) zijn die voor het landschapstype 'bos' gaan in vergelijking met de Nederlanders. De Belgen hebben een grotere voorkeur voor een bepaalde hoeveelheid van heide-, duin- en zandgebieden. Het aantal Belgen dat een zekere hoeveelheid zee en grote meren prefereert is hoger dan het aantal Nederlanders. Belgen hebben een mindere voorkeur voor bewoningskernen en industrie- en bedrijventerreinen dan Nederlanders.

Tabel 53

Verdeling (%) van de Belgische en Nederlandse (NL) voorkeuren naar het al dan niet aanwezig zijn van aanvullende kenmerken.

Type	Aanwezig		Geen		Maakt niet uit	
	Belgen	NL	Belgen	NL	Belgen	NL
Bezienswaardigheden	60,7	65,7	1,9	3,1	37,4	31,2
Hoogteverschillen	59,8	58,9	5,6	5,1	34,6	36,0

Het aantal Belgen (tabel 53) met een voorkeur voor aanvullende kenmerken wijkt niet erg af van de Nederlanders, hoewel er meer Belgen zijn die minder bezienswaardigheden willen hebben in vergelijking tot de Nederlanders.

Tabel 54

Verdeling (%) van de Belgische en Nederlandse (NL) voorkeuren naar het al dan niet aanwezig zijn van verstorende elementen.

Type	Verstorend		Niet verstorend		Maakt niet uit	
	Belgen	NL	Belgen	NL	Belgen	NL
Geluid	79,5	74,7	3,7	3,3	16,8	22,0
Horizonvervuiling	68,3	68,4	3,7	3,5	28,0	28,1
Drukte van fietsers	56,0	57,0	1,9	6,1	42,1	36,9

Er zijn meer Belgen (tabel 54) die geluidsbelasting als verstorend zien dan Nederlanders.

De Belgen (tabel 53) verschillen van de Nederlanders over de gewenste gemiddelde hoeveelheid van enkele landschapstypen). Voor bijna alle landschapstypen prefereren de Belgen een gemiddelde hoeveelheid dat hoger ligt dan de Nederlanders. De Nederlanders prefereren meer de bossen. Mogelijk komt dit omdat er in Nederland (Skov-Petersen en Goossen, 2009) minder bos aanwezig is (9%) in vergelijking met het bosareaal in België (20%).

Tabel 55

Belgische en Nederlandse (NL) voorkeur voor gewenste gemiddelde hoeveelheid type landschap.

Type	Gemiddelde hoeveelheid	
	Belgen	NL
Bos	26	30
Zee en grote meren	26	20
Heide-, zand- en duingebied	24	18
Kleinschalig agrarisch	21	17
Natuurlijk grasland, moeras en riet	20	14
Halfopen agrarisch	18	17
Sloten, beken, rivieren en plassen	16	14
Open agrarisch	15	12
Bewoningskernen	11	12
Industrie, bedrijventerrein	2	4

Niet alleen het aantal Belgen, maar ook de voorkeur voor een gemiddelde hoeveelheid voor zee en grote meren en voor heide-, zand- en duingebied is groter bij de Belgen dan bij Nederlanders. Dit is misschien zo omdat er minder grote meren in België aanwezig zijn. Bedrijven- en industrieterreinen worden door de Belgen gemiddeld minder gewaardeerd dan door Nederlanders.

De gemiddelde hoeveelheid voor bezienswaardigheden en hoogteverschillen verschilt tussen de Belgen (tabel 56) en Nederlanders niet veel.

Tabel 56

Verdeling (%) van de Belgen en Nederlanders (NL) voor de gemiddelde hoeveelheid van aanvullende kenmerken.

Type	Gemiddelde hoeveelheid	
	Belgen	NL
Bezienswaardigheden	47	44
Hoogteverschillen	29	41

De Belgen (tabel 57) komen redelijk overeen met de Nederlanders als het gaat om de verdeling van kenmerken die een zekere mate van verstoring teweeg kunnen brengen.

De gemiddelde verstoring van alle kenmerken ligt iets lager dan bij de Nederlanders.

Tabel 57

Verdeling (%) van de Belgen en Nederlanders (NL) voor de gemiddelde hoeveelheid van verstorende elementen.

Type	Gemiddelde verstoring	
	Belgen	NL
Geluid	62	68
Horizonvervuiling	53	61
Drukke van fietsers	38	40

Bij promotie in België moet het Nederlandse toeristische bedrijfsleven dus vooral blijven benadrukken dat Nederland de zee heeft en grote meren en heide-, zand- en duingebieden.

8 Conclusies en aanbevelingen

8.1 Conclusies

Met de website www.daarmoetikzijn.nl is het goed mogelijk een beeld te krijgen van de wensen van de Nederlanders over hun voorkeuren voor typen landschappen en aanvullende kenmerken. Ook is het goed mogelijk om inzicht te krijgen hoe Nederland op deze voorkeuren scoort. De website is daarmee een hulpmiddel om inzicht te krijgen in de kwaliteit van het landschap en hoe deze kwaliteit verbeterd kan worden.

De antwoorden op de onderzoeksvragen zijn als volgt.

Welk type landschap wordt als mooi ervaren? Welke kenmerken zijn bepalend?

De gemiddelde Nederlander wil het liefst 30% bos hebben in zijn/haar ideale landschap. Maar ook de zee en meren moeten aanwezig zijn (circa 20%). Het ideale landschap moet verder 18% heide-, zand- of duingebied hebben. De gewenste hoeveelheid kleinschalig agrarisch gebied is even groot (17%) als de gewenste hoeveelheid halfopen agrarisch gebied. Een voorkeur voor open agrarisch gebied (12%), bebouwing (12%) en industriegebieden (4%) scoort gemiddeld laag.

Ruim de helft van de websitebezoekers wil enige mate van reliëf en tweederde wil bezienswaardigheden hebben in het ideale plaatje.

De aantrekkelijkheidsscore van het landschap wordt voor 52% verklaard door twaalf landschapskenmerken. Natuurlijk grasland, moeras en riet levert de grootste bijdrage aan de score, gevolgd door heide-, zand- en duingebieden.

Wat wordt in welke mate als storend ervaren in het landschap (geluidhinder, horizonvervuiling, windmolens e.d.)?

75% van de websitebezoekers vindt het enige mate van storend om geluid te horen van auto's, treinen en/of vliegtuigen. Slechts 3% vindt het absoluut niet storend en 22% maakt het niet uit. Ook horizonvervuiling in de vorm van hoogbouw, windturbines en elektriciteitsmasten wordt door 68% als enige mate van storend gevonden. Circa 4% vindt dit niet storend en 28% maakt het niet uit. Drukke van recreatieve fietsers is relatief het minst storend. Meer dan de helft (57%) vindt het enige mate van storend. Van de websitebezoekers vindt bijna 6% het absoluut niet storend en 37% maakt het niet uit.

Zijn er veranderingen in de voorkeuren tussen 2006 en 2010?

De gemiddelde voorkeuren voor 'natuurlijke' kenmerken ligt in 2010 lager dan in 2006. Vooral de voorkeur voor bossen is in de loop der jaren afgenomen. De leeftijd kan een reden zijn voor deze afname. De gemiddelde leeftijd is het laatste jaar sterk afgenomen. Met name jongeren hebben minder voorkeur voor bossen. Natuurlijk grasland, moeras en riet en heide-, zand- en duingebieden lijken zich te stabiliseren.

Er blijkt een afname in voorkeur voor het open agrarisch gebied te zijn, alhoewel het gestabiliseerd is in het afgelopen jaar. Het halfopen en kleinschalig agrarisch landschap neemt in populariteit toe, deze stijging in het afgelopen jaar echter omgezet in een daling. De stijging in deze twee type agrarische gebieden heeft wellicht te maken met het feit dat er de laatste jaren relatief veel bezoekers van fietswebsites komen. De gewenste gemiddelde voorkeur voor deze twee typen ligt bij fietsers hoger dan gemiddeld (beide 22% tegenover 17%). Het verschil in voorkeuren tussen zee en grote meren enerzijds en rivieren, kanalen en plassen anderzijds is kleiner geworden.

De voorkeuren voor meer antropogene kenmerken laten een vrij stabiel patroon zien gedurende de laatste jaren. Bedrijfsterreinen en industriegebieden blijven het minst populair.

De voorkeur voor bezienswaardigheden is gestegen in de afgelopen jaren. De voorkeur voor hoogteverschillen neemt weer iets toe, na een periode van kleine afname. Ook dit kan met de leeftijd te maken hebben. Bij de storende kenmerken is een patroon te ontdekken dat de respondenten zich er steeds minder aan storen in de afgelopen jaren, maar dat de verstoring het laatste jaar weer toeneemt.

Zijn de verschillen in voorkeuren afhankelijk van persoonlijke kenmerken (leeftijd, geslacht)?

De website is meer een 'mannending', want gemiddeld is 61% een man. Wel wordt dit percentage in de loop der jaren lager. Mannen hebben echter geen wezenlijk verschil in voorkeuren (op hoogteverschillen na) dan vrouwen.

De gemiddelde leeftijd van de websitebezoeker is 45 jaar. De gemiddelde leeftijd is in de loop der jaren hoger geworden, maar het laatste jaar sterk gedaald. In vergelijking met de Nederlandse leeftijdsopbouw zijn kinderen en ouderen ondervertegenwoordigd. De website wordt vooral gebruikt door een groep mensen tussen de 36 en 65 jaar. De gewenste hoeveelheid bos wordt groter naarmate de leeftijd hoger is. Jongeren wensen minder bos dan ouderen. Toch is bos ook bij jongeren veruit favoriet ten opzichte van andere landschapskenmerken. Naarmate men ouder is, is de voorkeur voor de hoeveelheid halfopen en kleinschalig agrarisch gebied groter. Hoogteverschillen zijn vooral bij jongeren meer favoriet dan bij ouderen. Ouderen storen zich relatief minder aan horizonvervuiling en geluid van auto's, treinen en vliegtuigen dan jongeren.

Zijn de verschillen in voorkeuren afhankelijk waar men woont?

De landelijke dekking van de respondenten is groot. In 83% van alle viercijferige postcodegebieden heeft minimaal één inwoner de website bezocht. In 51% van alle viercijferige postcodegebieden zijn minimaal vijf respondenten aanwezig.

De websitebezoeker blijkt gemiddeld juist een ander landschap te wensen dan het landschap rond de eigen woonplaats. Als men weinig van een kenmerk in de eigen woonomgeving heeft, dan wenst men meer van dat kenmerk. Heeft men veel van een kenmerk in het landschap rond de eigen woonplaats, dan wil men juist minder.

Mensen die in een open agrarisch gebied wonen willen bijna net zoveel bos als de gemiddelde Nederlander en ze willen meer bos dan open agrarisch gebied. Het open agrarisch gebied mag echter wel meer zijn dan de gemiddelde Nederlander wenst.

Mensen die in een bosrijk gebied wonen, willen minder bos dan ze hebben. Maar ze willen toch nog meer bos dan de gemiddelde Nederlander.

De mate van stedelijkheid waar de website bezoeker woont, heeft geen grote invloed op de voorkeuren voor bepaalde landschapskenmerken.

Is de gemiddelde aantrekkelijkheid van de eigen woonomgeving veranderd?

De gemiddelde aantrekkelijkheid van het landschap rond de eigen woonplaats over de afgelopen jaren is gestegen, maar het laatste jaar weer gedaald. Het gemiddelde rapportcijfer op individueel niveau is een 6,9. Door een andere steekproeftrekking ligt dit getal lager dan in het onderzoek 'De stand van het platteland' van het Planbureau voor de Leefomgeving. Circa één op de vijf bezoekers (19%) geeft een onvoldoende (lager dan 6) aan het landschap rond de eigen woonplaats. Veel gebieden met een onvoldoende liggen in de Randstad. Naarmate men ouder is, vindt men het landschap aantrekkelijker. Deze relatie is echter niet sterk.

De omgeving van Nijverdal in de gemeente Hellendoorn en 't Loo Oldebroek in de gemeente Oldebroek scoren gemiddeld allebei het hoogste in 'meest ideale landschap'.

Uit een vergelijking van de Nederlandse en Engelstalige versie van www.daarmoetikzijn.nl blijkt dat bossen zowel bij buitenlanders als Nederlanders het meest populaire landschapstype zijn, industrie- en bedrijven-terreinen de minst populaire en geluidbelasting wordt door beide groepen als meest verstorend genoemd. Niet alleen is het aantal buitenlanders dat een bepaalde hoeveelheid 'waterachtige gebieden' prefereert hoger dan het aantal Nederlanders, maar ook de gemiddelde hoeveelheid aan 'waterachtige gebieden'. Het aantal Nederlanders dat een zekere hoeveelheid van 'droge' gebieden prefereert, is hoger dan het aantal buitenlanders. Dit komt ook terug bij de gemiddelde hoeveelheid. Nederlanders hebben vooral een grotere voorkeur voor bos dan buitenlanders. Er zijn meer buitenlanders die cultuurhistorische kenmerken in het Nederlandse landschap willen hebben dan Nederlanders die horizonvervuiling meer als verstorend zien.

De Belgen vinden hun eigen landschap gemiddeld minder aantrekkelijk (6,4) dan de gemiddelde Nederlander die daarvoor een 6,9 geeft. De Belgen hebben een grotere gemiddelde voorkeur voor zee en grote meren en voor heide-, zand- en duingebied dan Nederlanders. De gewenste hoeveelheid bos ligt bij Nederlanders hoger dan bij de Belgen.

8.2 Aanbevelingen

Gezien de resultaten kan de aanbeveling worden gegeven om door te gaan met de website. Door nog meer bezoekers te genereren, ontstaan er mogelijkheden om meer regionale uitsplitsingen te maken. Tevens kan bij een langdurig in de lucht houden van de website, de website een belangrijke rol spelen bij het monitoren van de wensen voor de kwaliteit van het landschap. Door telkens ook te vragen naar de aantrekkelijkheid van het landschap rond de directe woonplaats kunnen de effecten van beleidsinspanningen gevolgd worden.

De GIS-bestanden die als basis voor de website dienen, moeten vernieuwd worden. De website draait nu nog op bestanden uit 2006, terwijl er inmiddels meer actuele GIS-bestanden beschikbaar zijn.

De website moet een groot publiek weten te trekken. De belangstelling voor de website is gestimuleerd door daaraan veel publiciteit te geven. Voor de lange termijn moet de website nog meer informatie aan de gebruiker aanbieden, zodat hij/zij daadwerkelijk op stap kan gaan in het favoriete landschap en daardoor vaker de website zal bezoeken en er mondelinge reclame voor gaat maken. Te denken valt aan locaties van VVV's of wandel- en fietsroutes of logiesaccommodaties. Om meer informatie te kunnen geven moeten er financiële middelen worden gevonden om deze informatie te verzamelen en te integreren in de website.

Om meer publiek te trekken kan eraan gedacht worden om de website te 'linken' aan andere websites met een groot bezoek zoals van de ANWB, NBTC en VVV Nederland. Soms vragen deze websites hiervoor een bepaald bedrag. Een aanbeveling is om hier serieus over te denken. Een dergelijk bedrag weegt meestal niet op tegen vaak dure traditionele onderzoeksmethoden en kan een groot bezoek genereren. Een promotiestrategie zou hiervoor opgezet moeten worden waarbij bijvoorbeeld ook televisieprogramma's (van NCRV en RTL4) betrokken kunnen worden. Het ministerie van EL&I kan hier het voortouw nemen.

Potentieel is er belangstelling vanuit het buitenland voor de website, gezien het relatief vele bezoek uit Vlaanderen. In de promotie naar de Belgen moet het Nederlandse bedrijfsleven vooral blijven benadrukken dat Nederland beschikt over de aanwezigheid van de zee en grote meren en veel heide-, zand- en duingebieden. De website kan de promotie van Nederland Vakantieland ondersteunen door de website in verschillende talen zoals Duits, Engels, Frans, Spaans, Italiaans aan te bieden. Een samenwerking met het NBTC zou hier nuttig zijn.

Om meer bezoekers uit Friesland te krijgen kan de website vertaald worden in het Fries.

De website zelf kan ook nog verbeterd kunnen worden. De resultaten hebben deels te maken met de opzet van de website. Als experiment is na een maand de volgorde van de indicatoren veranderd en dit had direct een statistisch significant effect op de voorkeuren. Mensen blijken de 100% te verdelen over de volgorde waarin de indicatoren staan. Een indicator die onderaan staat, krijgt dus weinig percentages omdat de 100% al vergeven is. Een aanbeveling luidt dan ook om de volgorde van de indicatoren dynamisch te maken, zodat elke keer een andere volgorde ontstaat.

Het uiteindelijke kaartje moet ook voor kleurenblinden geschikt zijn. De kleuren van de legenda zijn voor kleurenblinden ongelukkig gekozen. Een dynamische legenda, waarbij kleurenblinden zelf de kleuren kunnen kiezen, zou een verbetering zijn.

Sommige kaartjes hebben veel groene gebieden, waardoor het moeilijk zoeken is welk gebied uiteindelijk de hoogste score heeft. Er zouden vijf bolletjes op de kaart moeten worden aangegeven met de hoogste score, zodat de bezoeker niet meer hoeft te zoeken welke gebied het hoogste scoort. Met een ingebouwde routeplanner kan de bezoeker ook direct naar dat gebied toe.

Toerisme wordt vaak aangehaald om het tij te keren voor krimpgebieden. Maar toerisme heeft zijn eigen wetten waarmee regio's aantrekkelijk zijn, onder andere het type landschap. Onderzoek met de gegevens van daarmoetikzijn kan laten zien hoe het landschap wordt gewaardeerd in de krimpgebieden.

De regio wordt de komende jaren steeds belangrijker als ruimtelijke eenheid waar innovaties een grote rol zullen gaan spelen. Welke regio's werken inmiddels al samen en in hoeverre is dat recreatief-toeristisch ingekaderd? Onderzoek met de gegevens van daarmoetikzijn kan laten zien hoe het bestaande regio's recreatief-toeristisch worden gewaardeerd. Ook kunnen vergelijkingen gemaakt worden over de omzet en winstmarges van bedrijven met dezelfde samenstelling van het landschap. Bedrijven kunnen onderzoeken hoe groot het 'marktaandeel' is van het type landschap waar het bedrijf in ligt.

Om de voorkeuren van Nederlanders te kunnen vergelijken met de voorkeuren van andere nationaliteiten, kan een Europese versie van daarmoetikzijn gemaakt worden. Dit is dan meer een holiday planner, waarbij aanbevelingen worden gedaan welk gebied in Europa het meest overeenkomt met de persoonlijke voorkeuren van een websitebezoeker. Een beta-versie van een dergelijke website www.myclacetobe.eu is inmiddels in ontwikkeling in het Alterra-project Escape (Electronic information system for landScape preferences of tourists). Onderdeel van Escape is de aangemaakte database met voorkeuren van toeristen. Nederland krijgt daarmee een unieke positie in Europa voor allerlei nadere analyses en aanbevelingen op Europees regionaal niveau. Het NBTC en het ministerie van EL&I zouden kunnen helpen bij de promotie van www.myclacetobe.eu in Europa.

Literatuur

Agricola, H. en W. Vullings, (in voorbereiding). *De stand van het platteland 2010. Rapport midterm meting effectindicatoren Monitor Agenda Vitaal Platteland.*

Berg, A.E. van den, M.H.I. Bloemmen, T.A. de Boer en J. Roos-Klein Lankhorst, 2002. *De beleving van watertypen. Literatuuroverzicht en validatie van de indicator 'water' uit het BelevingsGIS.* 2002. Werkdocument 2002/01. Wageningen: Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte.

Boer, T.A. en M. de Groot, 2010. *Belevingswaardenmonitor Nota Ruimte 2009. Eerste herhalingsmeting landschap en groen in en om de stad.* Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt rapport 109.

Goossen, C.M., F. Langers en S. de Vries, 2001. *Gelderse stilte?: onderzoek naar de stiltebeleving van recreanten.* Wageningen, Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte, Rapport 398

Goossen, C.M., H. Meeuwssen, J. Franke en M. Kuypers, 2006. *Landschap Idols; Het ideale landschap volgens de Nederlanders op basis van de halfjaarlijkse analyse van de website www.daarmoetikzijn.nl.* Alterra-rapport 1508. Wageningen, Alterra.

Goossen, C.M., R.J. Fontein, J. Donders en R. Arnouts, 2011. *Mass Movement naar recreatieve gebieden; Overzicht van methoden om bezoekersaantallen te meten.* Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-werkdocument in voorbereiding

Kooiman, A., C. Nolet, D. Roodhuyzen en S. Schuurman, 2008. *Daar moet ik zijn? Een onderzoek naar de invloed van de website www.daarmoetikzijn.nl op toeristisch-recreatief gedrag en beleid in Nederland.* Stageverslag Wageningen Universiteit.

Reneman, D.D., M. Visser, E. Edelman en B. Mors, 1999. *Mensenwensen; De wensen van Nederlanders ten aanzien van natuur en groen in de leefomgeving.* Reeks Operatie Boomhut nummer 6. Intomart, Hilversum, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, Den Haag.

Roos-Klein Lankhorst, J., S. de Vries, A.E. van den Buijs, M.H.I. Bloemmen en C. Schuiling, 2005. *BelevingsGIS versie 2; waardering van het Nederlandse landschap door de bevolking op kaart.* Alterra-rapport 1138. Wageningen: Alterra.

Wulp, N. van der, 2008. *Belevingswaardenmonitor Nota Ruimte 2006; Nulmeting Landschap naar Gebieden.* WOt-rapport 75. Wageningen: Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu.

Bijlage 1 Correlaties tussen landschapskenmerken

		Bos	Heide-, zand- en duingebied	Natuurlijk grasland, moeras en riet	Open agrarisch gebied	Halfopen agrarisch gebied	Besloten agrarisch gebied	Zee en grote meren	Sloten, beken, rivieren en plassen	Bedrijven en industrie	Bewoning skemen	Bezienswaardigheden	Hoogteverschillen	Horizonvervuiling (storend!)	Geluid van (snel)wegen, spoorlijn, vliegveld (storend!)	Drukke van recreatieve fietsers (storend!)
Bos	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	1														
Heide-, zand- en duingebied	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	.369 ^{**} .000	1													
Natuurlijk grasland, moeras	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	.072 ^{**} .003	-.062 ^{**} .012	1												
Open agrarisch gebied	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	-.397 ^{**} .000	-.144 ^{**} .000	-.009 .725	1											
Halfopen agrarisch gebied	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	-.436 ^{**} .000	-.266 ^{**} .000	.038 .126	.248 ^{**} .000	1										
Besloten agrarisch gebied	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	.226 ^{**} .000	-.123 ^{**} .000	.028 .253	-.422 ^{**} .000	.104 ^{**} .000	1									
Zee en grote meren	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	-.159 ^{**} .000	.151 ^{**} .000	-.009 .726	.089 .000	-.153 ^{**} .000	-.286 ^{**} .000	1								
Sloten, beken, rivieren en plassen	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	-.419 ^{**} .000	-.168 ^{**} .000	.013 .591	.074 .003	-.233 ^{**} .000	-.543 ^{**} .000	-.088 ^{**} .000	1							
Bedrijven en industrie	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	-.161 ^{**} .000	-.062 ^{**} .012	-.214 ^{**} .000	-.147 ^{**} .000	-.385 ^{**} .000	-.282 ^{**} .000	-.083 ^{**} .001	.494 ^{**} .000	1						
Bewoning skemen	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	.069 ^{**} .005	.009 .703	-.242 ^{**} .000	-.294 ^{**} .000	-.668 ^{**} .000	-.324 ^{**} .000	-.123 ^{**} .000	.482 ^{**} .000	.478 ^{**} .000	1					
Bezienswaardigheden	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	-.064 ^{**} .009	.008 .744	-.012 .621	-.138 ^{**} .000	-.302 ^{**} .000	-.289 ^{**} .000	-.052 .035	.441 ^{**} .000	.212 ^{**} .000	.523 ^{**} .000	1				
Hoogteverschillen	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	.626 ^{**} .000	.294 ^{**} .000	.036 .144	-.346 ^{**} .000	-.056 .023	.441 ^{**} .000	-.169 ^{**} .000	-.610 ^{**} .000	-.263 ^{**} .000	-.172 ^{**} .000	-.068 ^{**} .005	1			
Horizonvervuiling (storend!)	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	.444 ^{**} .000	.272 ^{**} .000	.091 ^{**} .000	-.087 ^{**} .000	.007 .761	.210 ^{**} .000	.139 ^{**} .000	-.499 ^{**} .000	-.350 ^{**} .000	-.315 ^{**} .000	-.288 ^{**} .000	.387 ^{**} .000	1		
Geluid van (snel)wegen, spoorlijn, vliegveld (storend!)	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	-.041 .098	.013 .590	.122 ^{**} .000	.204 ^{**} .000	.496 ^{**} .000	.217 ^{**} .000	.166 ^{**} .000	-.467 ^{**} .000	-.471 ^{**} .000	-.657 ^{**} .000	-.500 ^{**} .000	.171 ^{**} .000	.403 ^{**} .000	1	
Drukke van recreatieve fietsers (storend!)	Pearson Correlation Sig. (2-tailed)	-.082 ^{**} .001	-.081 ^{**} .001	.120 ^{**} .000	.207 ^{**} .000	.604 ^{**} .000	.357 ^{**} .000	.015 .529	-.508 ^{**} .000	-.507 ^{**} .000	-.717 ^{**} .000	-.526 ^{**} .000	.131 ^{**} .000	.305 ^{**} .000	.771 ^{**} .000	1

Alterra is onderdeel van de internationale kennisorganisatie Wageningen UR (University & Research centre). De missie is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen UR bundelen negen gespecialiseerde en meer toegepaste onderzoeksinstituten, Wageningen University en hogeschool Van Hall Larenstein hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 40 vestigingen (in Nederland, Brazilië en China), 6.500 medewerkers en 10.000 studenten behoort Wageningen UR wereldwijd tot de vooraanstaande kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen natuurwetenschappelijke, technologische en maatschappijwetenschappelijke disciplines vormen het hart van de Wageningen Aanpak.

Alterra Wageningen UR is het kennisinstituut voor de groene leefomgeving en bundelt een grote hoeveelheid expertise op het gebied van de groene ruimte en het duurzaam maatschappelijk gebruik ervan: kennis van water, natuur, bos, milieu, bodem, landschap, klimaat, landgebruik, recreatie etc.

Meer informatie: www.alterra.wur.nl